

Ψηφιακή Λαογραφία και σύγχρονες μορφές του λαϊκού πολιτισμού.

Αφετηρία και προοπτικές ενός νέου πεδίου

Επιμέλεια:
Γεώργιος Κατσαδώρας, Εμμανουήλ Φωκίδης

Ψηφιακή Λαογραφία και σύγχρονες μορφές του λαϊκού πολιτισμού
Αφετηρία και προοπτικές ενός νέου πεδίου

Επιμέλεια

Γεώργιος Κατσαδώρος, Εμμανουήλ Φωκίδης

Ρόδος, 2022

Ψηφιακή Λαογραφία και σύγχρονες μορφές του λαϊκού πολιτισμού
Αφιερώματα και προοπτικές ενός νέου πεδίου

ISBN 978-618-84330-7-6

Copyright 2022

Εργαστήριο Γλωσσολογίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Επιμέλεια

Γεώργιος Κατσαδώρας

Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Εμμανουήλ Φωκίδης

Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Το σχεδιασμό του εξώφυλλου και οπισθόφυλλου ανέλαβε η graphic designer

Μυρτώ Φωτίου Φεγγερού

LinkedIn: Mirto Fotiou -Feggerou

E-mail: mirtof80@gmail.com

Το σχεδιασμό των μμιδίων ανέλαβε ο

Βαγγέλης Βαλασιάδης

Οι συγγραφείς των άρθρων που δημοσιεύονται στον τόμο διατηρούν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί των άρθρων τους. Τα άρθρα του τόμου μπορούν να χρησιμοποιηθούν με αναφορά στους συγγραφείς τους. Οι συγγραφείς των άρθρων μπορούν να τα καταθέσουν σε ιδρυματικό ή άλλο αποθετήριο ή να τα δημοσιεύσουν σε άλλη έκδοση, με υποχρεωτική την αναφορά της πρώτης δημοσίευσης του τόμου. Οι συγγραφείς ενθαρρύνονται να δημοσιοποιήσουν την εργασία τους στο Διαδίκτυο.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	7
Εισαγωγή.....	10
Αποτελεί το Διαδίκτυο μονόδρομο για τις Σύγχρονες Λαογραφικές Σπουδές; <i>Μαρία Γκασούκα</i>	10
Ψηφιακές πηγες για τη μελέτη του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού και της λαϊκής θρησκευτικότητας, <i>Εμμανουήλ Γ. Βαρβούνης</i>	20
Α΄ θεματική ενότητα: Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα της ψηφιακής λαογραφίας.....	29
Η σύγχρονη λαογραφία στο πλαίσιο των ψηφιακών ανθρωπιστικών επιστημών (digital humanities): ορισμοί, περιεχόμενο ερευνητικά πεδία, εργαλεία της Ψηφιακής Λαογραφίας, <i>Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης</i>	30
Παράθυρο στη θάλασσα. Ένα «παράθυρο» στον λαϊκό πολιτισμό μέσα από τον κινηματογράφο και το Διαδίκτυο, <i>Άννα Λυδάκη</i>	49
Οι λαϊκές ψηφιακές ομάδες ως πεδίο της ψηφιακής Λαογραφίας, <i>Ξανθίππη Φουλίδη</i>	56
Β΄ θεματική ενότητα: Διάχυση και διάδοση παραδοσιακών και νέων μορφών του λαϊκού πολιτισμού στον ψηφιακό κόσμο	65
Λαϊκός πολιτισμός και διαδικτυακά μιμίδια: Η εκπαίδευση μέσα από τα μιμίδια κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19, <i>Βασιλεία Αντωνάκη, Γεώργιος Κατσαδώρας</i>	66
Η διάχυση και διάδοση της λαογραφίας της Δωδεκανήσου στον ψηφιακό κόσμο, μέσα από δράσεις συλλόγων και ατόμων την περίοδο της καραντίνας, <i>Μαρία Α. Αντωνοπούλου</i>	83
Ο Ray Harryhausen και η απεικόνιση της Μέδουσας στα ψηφιακά παιχνίδια, <i>Ευάγγελος Βαλασιάδης</i>	98
Επιστήμη των πολιτών και πολιτισμός: Η περίπτωση της ψηφιακής καταγραφής του λαϊκού πολιτισμού, <i>Βικτώρια Γαβάνα, Μαγδαληνή Μάρη, Ευαγγελία Καβακλή</i>	116
Οι στρατηγικές ή οι μορφές τρολαρίσματος στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook., <i>Μαρία Ζαρέντη</i>	129
Creepypasta: Ο ψηφιακός αστικός θρύλος, <i>Μαρία Ζούρου</i>	141
Τα μιμίδια (memes) της πανδημίας του ιού COVID-19: Η διαχείριση του πρωτόγνωρου μέσω ενός σατιρικού είδους του ψηφιακού λαϊκού λόγου, <i>Ρέα Κακάμπουρα, Αφροδίτη-Λήδια Νουνανάκη</i> ..	153
Πολιτικές μνήμης και διαδικασία δόμησης ταυτοτήτων στην ψηφιακή εποχή: Το παράδειγμα του ιστότοπου «Δίκτυο Mikrasiatis.gr», <i>Ιωάννης Καραχρήστος</i>	183
Το λαϊκό εορτολόγιο μέσα από τα διαδικτυακά μιμίδια, <i>Ευηλένα Καρδαμήλα</i>	195
Αινίγματα, παροιμίες και άλλες λαϊκές φράσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης την περίοδο της πανδημίας. Η σελίδα ««Λαϊκές ρήσεις, Αινίγματα και Ανέκδοτα» στο Facebook, <i>Χρυσάνθη Κόζα</i> .	209
Τα λαχνίσματα στον σύγχρονο ψηφιακό κόσμο: Από το τελετουργικό των υπαίθριων παιδικών παιχνιδιών στο τεχνολογικό σύμπαν του Διαδικτύου., <i>Δημήτρης Ε. Κόκκινος, Ανθούλα Κολιάδη-Τηλιακού</i>	220
Διάχυση πολιτισμικών στοιχείων της Τσακωνιάς μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (η περίπτωση του Facebook), <i>Μαρία-Κομινή Κολινιώτη</i>	235
The tinderisation of romance, <i>Yvonne Kosma, Vasilis Gialatzis, Jojo Ekate Diakoumakou</i>	253

Διαρκείς ανατροφοδοτήσεις μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς προφορικότητας: Η κυκλοφορία του κουτσομπολιού από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην καθημερινή ζωή και αντίστροφα, <i>Γιώργος Κούζας</i>	269
Το παιχνίδι στην ψηφιακή εποχή: Το παράδειγμα του ομαδικού ηλεκτρονικού παιχνιδιού μεταξύ ενηλίκων, <i>Κωνσταντίνα Κουτσονικολή</i>	281
Μοιράσου κι εσύ μian ιστορία: Από τη ζωντανή αφηγηματική κοινότητα στη διαδικτυακή συνύπαρξη. Η περίπτωση της Λέσχης Αφήγησης Αθήνας. Όψεις, σκέψεις, προοπτικές, <i>Δημήτρης Β. Προύσαλης</i>	294
Η περίπτωση του Ελληνικού YouTube community: Ένας βιότοπος λαογραφικών φαινομένων μέσα σε μία μικρογραφία της κοινωνίας στο Διαδίκτυο, <i>Αικατερίνη Σχοινά</i>	305
Ο έντεχνος λαϊκός λόγος στο Διαδίκτυο: Δύο παραδείγματα χρήσης των παροιμιών στη διάρκεια της πανδημίας, <i>Γεώργιος Τσερπές, Μαριάνθη Καπλάνογλου</i>	319
Εκδηλώσεις θρησκευτικότητας και λαϊκής ευσέβειας στο χώρο του Διαδικτύου. Το τραγούδι «Μπαγιάσας» του Νικόλα Άσιμου, <i>Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος, Εμμανουήλ Χ. Κυριαζάκος</i>	331
Τα διαδικτυακά μμίδια στις ομάδες των αναπληρωτών εκπαιδευτικών στο Facebook, <i>Βαρβάρα Τσούγγου</i>	346
Διαδικτυακός κόμβος «Καρπάθικο Γλέντι»: Η συνεργατική διαδικτυακή ανάπτυξη ενός στοιχείου άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, <i>Βασιλική Χρυσανθοπούλου, Παρασκευή Γ. Κανελλάτου</i>	360
Η εικόνα του θρύλου του βρικόλακα μέσα από ψηφιακά παιχνίδια, <i>Έλενα Ψυχάρη, Ρέα Κακάμπουρα</i>	387
Γ' θεματική ενότητα: Η ψηφιακή λαογραφία στην τυπική, μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση	402
Δημιουργία ψηφιακού μουσείου εθιμικών δρώμενων, <i>Χρήστος Θεολόγος, Στέφανος Κυριαζάκος</i>	403
Προσεγγίζοντας τη λαογραφία μέσα από τη θεωρία των πολυγραμματισμών και τη δημιουργική γραφή: Λαϊκά μαγικά παραμύθια και ψηφιακός μετασχηματισμός στη λογοτεχνία του Γυμνασίου, <i>Κωνσταντίνα Καλαούζη</i>	419
Ο λαϊκός πολιτισμός σε συνδυασμό με την χρήση των νέων τεχνολογιών, ως μέσου επικοινωνίας και προσέγγισης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, <i>Άννα Μαρία Καρακωνσταντίνου</i>	431
Μοντελοποίηση προγράμματος διαχείρισης εκκλησιαστικού κειμηλίου ως συμβολή των προηγμένων τεχνολογιών στην Ψηφιακή Λαογραφία, <i>Αικατερίνη Κορωναίου, Δημήτριος Κοτσιφάκος, Χρήστος Δουληγέρης</i>	444
Η συμβολή του παραδοσιακού χορού στη διαμόρφωση της συλλογικής ταυτότητας. Σχεδιασμός ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως διδασκαλία, <i>Χριστίνα Παληά, Γεώργιος Κατσαδώρος, Απόστολος Κώστας</i>	459
Τα λαϊκά παραμύθια μέσα στη ψηφιακή πραγματικότητα, <i>Αναστάσιος Παππάς</i>	473
Λαϊκός πολιτισμός στην εποχή της τηλεεκπαίδευσης: Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για το αντικείμενο της Λαογραφίας και της Ψηφιακής Λαογραφίας στη διδακτική πράξη, <i>Γεώργιος Πασιόπουλος, Ευστάθιος Ξαφάκος</i>	490
Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο ψηφιακό περιβάλλον: Μια χαρτογράφηση των διαδικτυακών συλλογών και μουσείων για την ελληνική μουσική, <i>Νίκος Πουλάκης</i>	506
«Όψεις λαϊκής θεραπευτικής στην Ήπειρο, άλλοτε και τώρα»: Εκπαιδευτικές δράσεις Ψηφιακής Λαογραφίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, <i>Χαράλαμπος Σταμπόλης, Ρέα Κακάμπουρα</i>	518

Διδάσκοντας τοπική ιστορία, πολιτισμό, παραδόσεις και έθιμα με τη χρήση ψηφιακών παιχνιδιών. Προκαταρκτικά αποτελέσματα από μία μελέτη περίπτωσης στο νησί της Νισύρου, Άννα Χαρτοφύλη, Εμμανουήλ Φωκίδης.....	529
Κατάλογος συγγραφέων	542

Διάχυση πολιτισμικών στοιχείων της Τσακωνιάς μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (η περίπτωση του Facebook)

Μαρία-Κομιανή Κολινιώτη

Εκπαιδευτικός

komiani@yahoo.gr

Περίληψη

Σε αυτό το άρθρο προβάλλεται η σπουδαιότητα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα του Facebook, στη διάχυση πολιτισμικών στοιχείων της Τσακωνιάς (με ιδιαίτερη έμφαση στην τσακωνική διάλεκτο). Μέσα από τη συλλογή και τη μελέτη δεδομένων που προκύπτουν από τις αναρτήσεις χρηστών στο προαναφερθέν μέσο, αναδύεται η αντίληψη ότι ο λαϊκός πολιτισμός (άυλος και υλικός) όχι μόνο δεν παραμερίζεται από τη χρήση της τεχνολογίας, αλλά αναγεννιέται, καθιστώντας όλους τους συμμετέχοντες κοινωνούς της κοινής τους ταυτότητας και του παρελθόντος που τους συνδέει, βοηθώντας τους, έτσι, ενωμένους να διαμορφώσουν ένα παρόν και ένα μέλλον μη αποκομμένο από τις ρίζες του. Αρχικά, μετά από ενδελεχή μεθοδολογική ανάλυση, αναδεικνύεται η σημασία του λαϊκού πολιτισμού, καθώς και η λειτουργία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης -κυρίως το Facebook- τα οποία παρέχουν μεταξύ άλλων και δυνατότητα διάχυσης των πολιτισμικών στοιχείων της Τσακωνιάς από διάφορες λαϊκές ομάδες (Folk groups). Συζητείται η συμβολή των συγκεκριμένων σελίδων Facebook με έμφαση στην παρουσίαση των χαρακτηριστικών παραδειγμάτων της τσακωνικής διαλέκτου και των πολιτισμικών στοιχείων που προβάλλονται σε αυτές. Τέλος, μέσα από τη μελέτη και τη συζήτηση των συγκεκριμένων προφίλ παρουσιάζονται οι παροντικές συνθήκες, όπως επίσης επιλογικά, οι προοπτικές με τα διάφορα ερευνητικά ερωτήματα που γεννώνται σχετικά με τη σύγχρονη ψηφιακή εποχή και τη διάδοση διαλέκτων και πολιτισμικών στοιχείων που τείνουν να εξαφανιστούν ή να διατηρηθούν με τη βοήθεια του Facebook στην Τσακωνιά.

Λέξεις κλειδιά: λαϊκές ομάδες, λαϊκός πολιτισμός, τσακωνική διάλεκτος, Facebook

Abstract

This article highlights the importance of social media, specifically Facebook, in disseminating cultural elements of Tsakonia (with particular emphasis on the Tsakonian dialect). Through the collection and study of the data resulting from the posting of users on the aforementioned medium, emerges the notion that popular culture (intangible and material) not only does not shy away from the use of technology but it is reborn, making all participants share their common identity that connects them; this enhances all "Facebook friends'" attempt to form a present and a future reality not cut off from their roots. Initially, after a thorough methodological analysis, the importance of popular culture is highlighted, as well as the role/functions of social media -mainly Facebook. The abovementioned medium provides, among other things, the possibility of disseminating the cultural elements of Tsakonia, through the "folk groups" that are virtually created. Apart from that, what is discussed in the article is the use of specific Facebook pages -with emphasis on the presentation of the typical examples of the Tsakonian dialect and the cultural elements that are displayed in these pages. Finally, the present conditions as well as the research perspectives in regard with Tsakonias' culture on Facebook are presented thoroughly through the study and discussion of the specific Facebook profiles.

Key words: Facebook, folk groups, popular culture, tsakonian dialect

Εισαγωγή

Μέχρι πρότινος επικρατούσε η άποψη ότι οι έννοιες «παράδοση» και «τεχνολογία» συγκρούονται. Τα τελευταία χρόνια η εξάπλωση του Διαδικτύου ως μέσου επικοινωνίας μεταξύ των περισσότερων ανθρώπων, έχει καταφέρει να ανατρέψει αυτήν την άποψη, προς όφελος της ιδέας ότι «παράδοση» και «τεχνολογία» συμπορεύονται. Η ανάπτυξη και η διάδοση του Διαδικτύου έχει δώσει νέες διαστάσεις στη μελέτη του σύγχρονου λαϊκού πολιτισμού και έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης της σύγχρονης λαογραφικής επιστήμης (Ντάτση, 2003).

Πλέον, η παράδοση δεν αντιμετωπίζεται σαν κάτι παγωμένο. Αντιθέτως, η νέα πιο διαδραστική μορφή του Διαδικτύου, το web 2.0, της έδωσε νέα ώθηση, με αποτέλεσμα να μην έχει πάψει να υπάρχει και να λειτουργεί, όπως πιθανότατα θεωρούσαμε, παρόλη την αλλαγή των μέσων. Όλοι, πλέον, μπορούν να γίνουν κοινωνοί της. Κάθε κοινότητα μέσα από το Διαδίκτυο μπορεί να προβάλει και να αναδείξει την δική της ταυτότητα. Γεγονός είναι ότι το Διαδίκτυο αρχικά είχε χρησιμοποιηθεί εργαλειακά, κυρίως ως μέσο αποθήκευσης. Στην πορεία αναδείχθηκε η δύναμή του, καθώς λειτουργεί ως «χώρος ελεύθερης κυκλοφορίας και εξέλιξης του λαϊκού πολιτισμού» (Κατσαδώρας, 2013). Τι συμβαίνει, όμως, σε επιμέρους περιπτώσεις, όπως στη νότια Κυνουρία, και τη ντοπιολαλιά της, την τσακωνική διάλεκτο;

Η νότια Κυνουρία αποτελεί μέρος της Τσακωνιάς. Η διάλεκτος που ομιλείτο στο παρελθόν εκεί κατά κόρον και πιο περιορισμένα στις μέρες μας είναι η τσακωνική και, συγκεκριμένα, το νότιο ιδίωμά της. Πρόκειται για μια διάλεκτο, η οποία δεν αναπαρίσταται σε γραπτή μορφή, γεγονός που λειτουργεί ανασταλτικά στη διατήρηση και στη μετάδοσή της στις επόμενες γενιές. Οι άνθρωποι που μιλούν τη διάλεκτο δυστυχώς χάνονται και μαζί με αυτούς χάνεται και η διάλεκτος.

Ο σκοπός, λοιπόν, του άρθρου είναι να καταστεί εναργές κατά πόσο επιτυγχάνεται η διάχυση των πολιτισμικών στοιχείων της Τσακωνιάς, (διάλεκτος, ήθη και έθιμα κ.ά.), από άτομα ή ομάδες με τη βοήθεια του Facebook. Μέσω της παρουσίασης ορισμένων στοιχείων χρήσης των σελίδων του εν λόγω μέσου κοινωνικής δικτύωσης θα επιχειρηθεί να διερευνηθεί εάν και σε ποιο βαθμό διατηρείται ή/και προωθείται η γλωσσική παράδοση και εν γένει η πολιτιστική κληρονομιά της ΝΑ Αρκαδίας στον ψηφιακό κόσμο. Αποτελούν οι νέες τεχνολογίες εργαλείο συντήρησης και εξάπλωσης της τσακωνικής ή λειτουργούν ως τροχοπέδη στο πλαίσιο ενός θεωρούμενου εκσυγχρονισμού; Στο άρθρο προβάλλονται και τα ευρήματα που προέκυψαν από την περιήγηση σε διάφορα «προφίλ» στο Facebook, που ανήκουν είτε σε μεμονωμένα άτομα είτε σε ομάδες που έχουν κοινά ενδιαφέροντα και σκοπό.

Μεθοδολογία

Πρωταρχικά δέον όπως οριστεί το πλαίσιο έρευνας. Επιλέχθηκαν έξι (6) διαφορετικές σελίδες Facebook προς εξέταση. Αυτές είναι οι ακόλουθες: Ελένη Μάνου, Τσακωνικά στα σχολεία της Τσακωνιάς, Panos Marnaris (ο οποίος είναι ο διαχειριστής και της προηγούμενης σελίδας), Ιωάννης Μαρνέρης, Κολλημένοι με το Λεωνίδιο, Πέρα Μέανε το τσακωνοχώρι, τσακωνοσυναπαγκήματα¹. Η συγκεκριμένη σειρά των σελίδων Facebook που μελετήθηκε στηρίχθηκε στην απόπειρα ποιοτικής έρευνας της συγγραφέως σε ένα σχετικιστικό αντιληπτικό πλαίσιο. Όπως έχει αναλυθεί, τέτοιου είδους επιλογές εμπεριέχουν το στοιχείο υποκειμενικότητας το οποίο δεν μπορεί να αποφευχθεί. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας θεώρησης θα εξεταστεί πώς οι χρήστες των παραπάνω σελίδων από το

¹ www.facebook.com/profile.php?id=100027514235235 (από το 2010, 1,900 φίλοι), www.facebook.com/profile.php?id=100035921233650, (από το 2017, 4800 φίλοι), www.facebook.com/groups/45390557544 (από το 2008, 640 φίλοι), www.facebook.com/groups/1118252541943463 (από το 2020, 542 φίλοι), www.facebook.com/tsakoniansland (από το 2018, 298 φίλοι), www.facebook.com/tsakoniansland (από το 2012, 1035 φίλοι)

δείγμα έρευνας διατηρούν ή επεκτείνουν την τσακωνική διάλεκτο και τις παραδόσεις στην πραγματικότητα του δικτυακού κόσμου, στον τοίχο του Facebook.

Αν και το αρχικό πλαίσιο της διάχυσης του τσακωνικού πολιτισμού στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook έχει συζητηθεί σε ένα αρχικό/πρωτόλειο επίπεδο σε αυτή την συμβολή γεννώνται ερωτήματα τα οποία αποτελούν ενδεχόμενο πεδίο έρευνας. Ποια είναι η επίδραση στις τοπικές κοινωνίες και στους «φίλους» του δικτύου στη διαχρονία αυτών των σελίδων Facebook; Αυξάνονται λχ ή μειώνονται (ή παραμένουν σταθεροί οι αριθμοί φίλων) και σε τι οφείλεται αυτό; Απίσχυση ενδιαφέροντος για το λαϊκό πολιτισμό της Κυνουρίας ή στροφή προς νέα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αιτιολογούν ενδεχόμενες αλλαγές; Με αναλυτικά εργαλεία βάσει των σχετικών αδειών από διαχειριστές/χρήστες είναι δυνατόν να ερευνηθούν ποια είναι τα κοινωνικά, δημογραφικά, μορφωτικά δεδομένα που ορίζουν το κοινό που παρακολουθεί τις συγκεκριμένες σελίδες και γιατί; Προτείνεται, επομένως, μια δομημένη έρευνα με ποσοτικά χαρακτηριστικά αλλά και ημιδομημένες ή ελεύθερες συνεντεύξεις. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχουν κοινά κριτήρια επιλογής που ισχύουν για τις προαναφερόμενες ιστοσελίδες.

Αρχικά, οι σελίδες δημιουργήθηκαν από πρόσωπα με ευρεία αποδοχή στην τοπική κοινωνία, δυναμικά στελέχη της Τσακωνιάς με επαρκές δίκτυο «φίλων» και με ενασχόληση με τα τοπικά επί σειρά ετών στο σημείο που η γράφουσα γνωρίζει ως γεννημένη και αναθρεμμένη στο Λεωνίδιο. Οι άνθρωποι αυτοί χαίρουν εκτιμήσεως από την τοπική κοινωνία. Συμμετείχαν και συμμετέχουν ενεργά στα δρώμενα της περιοχής. Έχουν προτείνει κατά καιρούς δράσεις που έχουν υλοποιηθεί και πλέον στο κόσμο της κοινωνικής δικτύωσης έχουν αρκετούς ακόλουθους και διαδικτυακούς φίλους.

Δεύτερον, οι συγκεκριμένες σελίδες Facebook χρονολογούνται από το 2008 έως και το 2021, λειτουργούν, επομένως, πέραν της δεκαετίας συνολικά. Ωστόσο, ορισμένες είναι νεότερες σελίδες. Μπορεί κάποιος να υποθέσει ότι η λειτουργία, επί σειρά ετών, διαμορφώνει μία δυναμική μέσω της οποίας διαφαίνονται οι στόχοι των διαχειριστών, καθώς και μία συνεκτικότητα/συνέπεια, στο βάθος των χρόνων, στη χρήση της γλώσσας και στην προώθηση δράσεων σχετιζόμενων με την πολιτιστική κληρονομιά και το παρόν των τοπικών κοινοτήτων της Τσακωνιάς, (όχι ευκαιριακές δημοσιεύσεις). Στη συνέχεια, εξάλλου, θα παρουσιαστούν και ξεχωριστά οι παραπάνω σελίδες.

Τρίτον, οι παραπάνω σελίδες Facebook αφορούν σε ένα ευρύ πλέγμα του κοινωνικού γίνεσθαι: στην τοπική γαστρονομία, στην προώθηση των τσακωνικών στην τοπική εκπαίδευση, στα νέα της περιοχής, εκδηλώσεις, πληροφορίες και δραστηριότητες για συγκεκριμένο χωριό του δήμου, ακόμη και σχολιασμό της καθημερινότητας και των πολιτικών καταστάσεων.

Πολυσυλλεκτικά, έχουν παρουσιαστεί στο άρθρο επιλογές/παραδείγματα στη χρήση γλώσσας, στις λέξεις και στις θεματικές που δημοσιεύονται στο αρχικά φαινομενικά ανομοιογενές πλαίσιο διαφορετικών ιστοσελίδων. Δεν πρέπει, όμως, να αγνοείται ότι συνειδητά γίνεται αυτό για να παραχθεί ένα εύρος κοινωνικών και λεκτικών τόπων που ίσως βοηθήσουν στην ανάδειξη της αλληλεπίδρασης παράδοσης/Facebook, εφόσον όλοι οι εμπλεκόμενοι μοιράζονται ένα κοινό όχημα γλώσσας και ενδιαφέροντος, δηλ. την Τσακωνιά. Παρόλα αυτά, είναι προφανές ότι η κάθε σελίδα επικεντρώνεται σε διαφορετικά ενδιαφέροντα².

Επιπλέον πρέπει να τονιστεί ότι διερευνώνται σε αυτές τις σελίδες μέσα από τις δημοσιεύσεις - και τις αναδημοσιεύσεις- συγκεκριμένης περιόδου, από τον Οκτώβριο του 2020 έως τον Οκτώβριο του 2021, οι θεματικές που προτιμήθηκαν από τους διαχειριστές (πανηγύρια, μουσικές εκδηλώσεις, μαθήματα, διαφημίσεις, κοινωνικά -όπως γάμοι) και η χρήση γλώσσας που τις συνοδεύει (χρησιμοποιείται κυρίως η ανάλυση περιεχομένου)- ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους τελευταίους μήνες του ως άνω διαστήματος, όταν και γράφεται η παρούσα συμβολή, καθώς η ταχύτητα δραστηριοτήτων στο Διαδίκτυο «παλαιώνει» τις δημοσιεύσεις ταχύτατα. Κατά αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται μια συγχρονικότητα που ίσως διευκολύνει στην καταγραφή συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα για τη χρήση του Facebook σε σχέση με τα ζητούμενα.

² Πρέπει να τονιστεί ότι η σταχυολόγηση των δημοσιεύσεων αφορά σε επιλογές της γράφουσας μετά από ενδελεχή έλεγχο των προαναφερόμενων σελίδων σύμφωνα με το αντιληπτικό σχήμα που προκρίθηκε. Δεν ακολουθήθηκε στατιστική ανάλυση των παραπάνω και για λόγους συνοπτικότητας του άρθρου. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο μεγαλύτερης έρευνας (βλ. παρακάτω).

Ανακεφαλαιωτικά, ερευνήθηκαν οι δημοσιεύσεις των παραπάνω σελίδων, την προαναφερόμενη δηλούμενη χρονική περίοδο ως προς τα θέματα τα οποία πραγματεύονται (κοινωνικά, ιστορικά, λαογραφικά) και τη γλώσσα γραφής διαχειριστών και φίλων στο Facebook.

Οι περιορισμοί των επιλογών και της υποκειμενικότητας, όπως προαναφέρθηκε, δεν παύουν να δεσμεύουν τα αποτελέσματα της έρευνας. Ωστόσο, μέσω της καταγραφής και κριτικής αντιμετώπισης των δημοσιεύσεων, και συνεπακόλουθα των ιδεών και των σκέψεων που παρουσιάζονται στις σελίδες του Facebook διαφαίνεται ο σχηματισμός μιας γενικότερης εικόνας, ίσως «διάγνωσης» της σχέσης Facebook-παράδοσης για τους ντόπιους ως άτομα ή άτυπους φορείς της Τσακωνιάς, στην οποία σχέση προχωρούν είτε συνειδητά οι χρήστες των σελίδων Facebook είτε ασυνείδητα μην έχοντας πρωταρχικό σκοπό κάτι τέτοιο, η διατήρηση, όμως, αυτών των σελίδων κάτι τέτοιο φαίνεται να επιτυγχάνει. Συμπερασματικά, επιδιώκεται μια επιλογή δειγμάτων στο Facebook για να απαντηθεί ο βασικός προβληματισμός, κατά πόσο η χρήση του Διαδικτύου συνδράμει στην διατήρηση ή και χρήση της γλώσσας και των παραδόσεων.

Ουσιαστικά γίνεται απόπειρα να παρουσιαστούν ολιστικά τρία συστατικά στοιχεία, η έννοια του λαϊκού πολιτισμού, ο ρόλος/λειτουργία του Facebook, η λειτουργία των «λαϊκών ομάδων» (folk groups) μέσω αυτού. Είναι απαραίτητα για την εξέταση της διάχυσης της Τσακωνιάς στον ψηφιακό κόσμο στην παρούσα συμβολή. Πρέπει όμως, αρχικά, να αποσαφηνιστούν οι όροι «λαϊκός πολιτισμός», «λαϊκές ομάδες-folk group» για να τεκμηριωθεί πώς ορίζεται ο λαϊκός πολιτισμός και σε τι είδους δράση (δημοσιεύσεις) προχωρούν οι διαχειριστές των σελίδων και οι «φίλοι» τους ως folk groups. Έμφαση, επιπρόσθετα, θα δοθεί στην παρουσίαση σε ξεχωριστές υποενότητες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και του Facebook για να αναλυθεί η λειτουργία τους και οι τρόποι οικοδόμησης των πληροφοριών του.

Λαϊκός πολιτισμός

Η Κυριακίδου-Νέστορος, το 1979 είχε διατυπώσει την άποψη ότι ο λαϊκός πολιτισμός παράγεται από τον λαό και είναι αποτέλεσμα της κοινής ιστορίας, της μνήμης, των αξιών και της γλώσσας που έχουν τα μέλη του. Ο λαϊκός πολιτισμός σημαίνει «αυτό που γνωρίζει ο λαός», δηλαδή «το τι πιστεύει, λέει και πράττει κατά παράδοση». Από τα γραπτά κείμενα και τα είδη ένδυσης και οικιακής χρήσης έως τις αξίες, την προφορική παράδοση, τις ασχολίες, την καθημερινή ζωή, τον τρόπο ψυχαγωγίας κ.ά., αποτελεί ουσιαστικό αγαθό της πολιτιστικής κληρονομιάς και έκφραση της πολιτισμικής ταυτότητας (Μερακλής, 2011).

Στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή ο λαϊκός πολιτισμός επιστρέφει κατά κάποιον τρόπο στα χρόνια της προφορικότητας, (την εποχή πριν την καθιέρωση και την αξιοποίηση του έντυπου λόγου). Στον ψηφιακό κόσμο και στην περίπτωση του Facebook το δημιούργημα του καθενός γίνεται κτήμα όλων μιας και όλοι μπορούν να το διαβάσουν, να το σχολιάσουν και να το αναδημοσιεύσουν. Ενδεικτική είναι η περίπτωση για παράδειγμα μίας εικόνας, της περιγραφής ενός εθίμου, ενός βίντεο, ενός αστείου που αντιγράφεται από τον έναν χρήστη στον άλλο σε τέτοιο βαθμό ώστε να καθίσταται αδύνατο να εντοπιστεί το πρωτότυπο. Όλοι το έχουν κάνει κτήμα τους και το έχουν προβάλει με τρόπο που τους εκφράζει. Αυτός ο νέος τρόπος μετάδοσης των πληροφοριών και η ελεύθερη πρόσβαση σε αυτόν όλων των ανθρώπων, βοηθούν στο να έρθουν όλοι πιο κοντά με τη λαϊκή παράδοση, να την εκτιμήσουν και να προσπαθήσουν με κάθε τρόπο να την προστατεύσουν (Κατσαδώρας, 2013).

Όπως επισημαίνει ο Μιχαήλ (2009), με το Διαδίκτυο ο καθένας μπορεί να αναπτύξει μία διαδραστική σχέση με το λαϊκό πολιτισμό αναρτώντας βίντεο, μέσα από διάφορες ηλεκτρονικές πλατφόρμες. Οι σύγχρονες τεχνολογίες έχουν μεταφέρει σε νέο επίπεδο τις δυνατότητες επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων και επομένως της διάδοσης των χαρακτηριστικών του λαϊκού πολιτισμού τους (Μερακλής, 2001). Οι άνθρωποι πλέον δεν γνωρίζουν παθητικά το λαϊκό πολιτισμό, αλλά συμβάλλουν στη διαμόρφωσή του.

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Γενικότερα, οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης αναπτύχθηκαν χάρη στη δεύτερη γενιά του Διαδικτύου (web 2.0) και οι χρήστες τους μπορούν να δημοσιεύουν το περιεχόμενο που επιθυμούν, αλλά και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους (Μανούσου & Χαρτοφύλακα, 2011). Τα τελευταία χρόνια η εξάπλωση του Διαδικτύου έχει εισχωρήσει και στο λαϊκό πολιτισμό. Το Διαδίκτυο λειτουργεί ως ένας λαογραφικός αγωγός (McClelland, 2000, σ. 182). Σύμφωνα με τη Φουλίδη (2015, σ. 129), οι λαογράφοι θεωρούν το Διαδίκτυο περισσότερο πεδίο αναπαραγωγής και διάδοσης διαφόρων μορφών του λαϊκού πολιτισμού, παρά πεδίο δημιουργίας του. Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και ιδιαίτερα η χρήση του Διαδικτύου δημιουργούν νέες μορφές λαϊκού πολιτισμού και συμβάλλουν στη διάσωση και διάδοση των υπαρχουσών (Βαλασιάδης, Κατσαδώρας, Κακάμπουρα & Φωκίδης, 2017).

Στο Διαδίκτυο είναι διαθέσιμα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media). Η λέξη «Social» αναφέρεται στην ανάγκη του εκάστοτε χρήστη να έρθει σε επαφή με άλλα άτομα ή ομάδες, έχοντας ως στόχο την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών, ιδεών και απόψεων. Σε ότι αφορά τη λέξη «Media», τούτη αναφέρεται στην τεχνολογία, που βοηθά στην επίτευξη της σύνδεσης καθώς και της επικοινωνίας των χρηστών (Safko & Brake, 2009). Παρόλο που τα «Media» έκαναν την εμφάνισή τους το 2005, δεν έχει διατυπωθεί μέχρι σήμερα ένας ορισμός που να είναι κοινά αποδεκτός (Bruns & Bahmisch, 2009). Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως είναι το Facebook, το twitter, το instagram, το Tik Tok κ.ά., που στηρίζονται στις ιδεολογικές και τεχνολογικές βάσεις του Web 2.0, επιτρέπουν τη δημιουργία και ανταλλαγή περιεχομένου που δημιουργείται από χρήστες (Karlan & Haenlein, 2010).

Έτσι, μοιραία, ο νέος λαϊκός πολιτισμός δέχεται επίδραση από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πρόκειται για εργαλεία επικεντρωμένα στη/στο χρήστη (user-centered) που προωθούν την ανάπτυξη ενός αισθήματος κοινότητας. Μέσα από αυτά δημιουργείται μια νέα πολιτιστική δομή που δέχεται στοιχεία από την επικρατούσα κουλτούρα, τα επανεξετάζει, τα ανανεώνει και τα αναμειγνύει με στοιχεία που παράγονται από τα μέσα μαζικής ψυχαγωγίας, τα videogames, τις διαφημίσεις και την ψηφιακή επικοινωνία (Stockinger, 2016).

Κύρια χαρακτηριστικά των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι η συμμετοχή, καθώς προωθούν τη συμβολή και την αντίδραση οποιουδήποτε ενδιαφερομένου, ο ανοιχτός χαρακτήρας που επιτρέπει την ανάδραση και τη συμμετοχή, η συνομιλία που ενθαρρύνει τον διάλογο, η κοινότητα που επιτρέπει τον γρήγορο σχηματισμό κοινοτήτων ατόμων που μπορούν να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά και η υπερκειμενικότητα που επιτρέπει την αξιοποίηση συνδέσμων με άλλους ιστοτόπους (Mayfield, 2008).

Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ο κάθε χρήστης μπορεί να φτιάξει ένα δικό του προφίλ. Με αυτό το προφίλ μπορεί να δημιουργήσει ένα δίκτυο «ακολουθών», «φίλων» και να αλληλεπιδρούν είτε ασύγχρονα, είτε σε πραγματικό χρόνο. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαθέτουν μεγάλη επιρροή στο κοινό και μπορούν να επηρεάσουν τις εξελίξεις και την καθημερινότητα.

Facebook

Ένα από τα πιο δημοφιλή μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι το Facebook που δημιουργήθηκε τον Φεβρουάριο του 2004 από τον Mark Zuckerberg. Μέσα σε αυτήν την εφαρμογή ο καθένας, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να αλληλεπιδράσει με φίλους του και να ενταχθεί και σε διάφορες ομάδες. Το περιεχόμενο που αναρτάται είναι ανεξάντλητο και ευρείας θεματικής, όλα όμως απεικονίζουν το κοινωνικό γίνεσθαι της εκάστοτε χρονικής περιόδου κατά την οποία αναρτώνται.

Το Facebook δίνει πολλές δυνατότητες στους χρήστες του μετά την εγγραφή τους και τη μεταξύ τους σύνδεση μέσω αιτημάτων φιλίας που στέλνονται από τον ένα χρήστη στον άλλο. Ο κάθε χρήστης φτιάχνει την προσωπική του σελίδα όπως επιθυμεί, αναρτώντας στο χρονολόγιό του φωτογραφίες, ανακοινώσεις, video, εμπειρίες και την προσωπική του άποψη γύρω από διάφορα θέματα που τον

ενδιαφέρουν. Όσο περνά ο καιρός, το Facebook ενημερώνει τους χρήστες για αναρτήσεις που είχαν κάνει πριν από καιρό την αντίστοιχη ημέρα και τον αντίστοιχο μήνα.

Οι άλλοι χρήστες μπορούν να σχολιάσουν και να αντιδράσουν με τη χρήση εικονιδίων στις αναρτήσεις των διαδικτυακών τους φίλων. Παράλληλα, μπορούν να αναρτήσουν μία ανάρτηση ενός από τους φίλους τους που με την οποία ταυτίζονται και νιώθουν ότι τους εκφράζει. Τους δίνεται η δυνατότητα να πραγματοποιήσουν κλήσεις ο ένας στον άλλο ή και να ανταλλάξουν μηνύματα.

Επειδή είναι συνδεδεμένοι ταυτόχρονα πάρα πολλοί χρήστες όλες τις ώρες της ημέρας, μπορούν να μεταδώσουν πληροφορίες ποικίλου περιεχομένου ταχύτατα. Αυτό μπορεί να αποβεί μοιραίο πολλές φορές στιγματίζοντας την προσωπικότητα κάποιων ανθρώπων, αλλά παράλληλα μπορεί να συμβάλει στην αφύπνιση των ανθρώπων γύρω από διάφορα θέματα, όπως είναι η διάσωση του τοπικού πολιτισμού.

Αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό, καθώς η νέα γενιά, φαίνεται να μην απορρίπτει τον λαϊκό πολιτισμό ως παρωχημένο, αλλά να προσπαθεί να τον διατηρήσει και να τον ανανεώσει. Χάρη σε όλες αυτές τις δυνατότητες που παρέχει το Facebook είχε χαρακτηριστεί ως ο δημοφιλέστερος ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης (Νικολοπούλου & Γιαλαμάς, 2011).

Παράδοση και Facebook

Ο Στίλπων Κυριακίδης τόνισε ότι για να θεωρηθεί ότι κάτι εντάσσεται στον λαϊκό πολιτισμό θα πρέπει να πληρούνται τρία κριτήρια. Αυτά είναι το αυθόρμητο, το ομαδικό και το παραδοσιακό (Κυριακίδου-Νέστορος, 1975). Η τεχνολογία συμβάλλει στη μετάδοση του λαϊκού πολιτισμού. Έτσι, εδώ και κάποιες δεκαετίες, ο λαϊκός πολιτισμός έχει αρχίσει να διαχέεται μέσα από νέα κανάλια και να στοιχειοθετείται από μια επικοινωνιακή συμπεριφορά που είναι καθολική, δεν εκφράζεται μόνο από ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων. Αυτό γίνεται εμφανές, αφού μέσα στον κόσμο του Facebook και τα τρία προαναφερθέντα κριτήρια του Κυριακίδη βρίσκουν εφαρμογή.

Συγκεκριμένα, επιτυγχάνεται το αυθόρμητο, καθώς ο κάθε χρήστης ή ομάδα χρηστών «ανεβάζουν» αυθόρμητα αυτό που τη δεδομένη χρονική στιγμή τους ενδιαφέρει και τους εκφράζει. Επίσης, το ομαδικό είναι ένα άλλο κριτήριο που πληρείται, μιας και οι χρήστες οργανώνονται σε ομάδες, αντιδρούν σε διάφορες αναρτήσεις με γνώμονα το κοινό αίσθημα και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Ένα τελευταίο κριτήριο αποτελεί το παραδοσιακό. Το κριτήριο αυτό συνδέεται με τον τρόπο ζωής που προβάλλουν οι χρήστες, όπως συνήθειες, ήθη, έθιμα, αντιλήψεις αλλά και με τον παραδοσιακό τρόπο με τον οποίο υλοποιείται κ.ά. Πλήθος δημοσιεύσεων στις υπό εξέταση σελίδες μπορεί να χαρακτηριστεί ως έχον τον τύπο της λαϊκής δημιουργίας ανεξάρτητα από το αν προέρχονται ορισμένα στοιχεία από κάποια παλαιότερη περίοδο πολιτισμού ή είναι σύγχρονα δημιουργήματα (Κυριακίδου-Νέστορος, 1975, σσ. 64-65).

Στο πλαίσιο αυτό οι χρήστες του Facebook έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν στοιχεία από το παρελθόν και το παρόν του τόπου τους, την ιστορία του, τα ήθη και έθιμα, τα ιδιαίτερα διαλεκτικά στοιχεία που πιθανότατα απαντώνται στην εκάστοτε περιοχή. Επίσης, μπορούν να δημιουργήσουν ομάδες στις οποίες θα ενταχθούν άτομα που συνδέονται με κοινή ταυτότητα ή έχουν κοινά ενδιαφέροντα και θέλουν να πετύχουν ένα σκοπό, όπως σε μία περίπτωση των ομάδων που μελετήθηκαν για την εκπόνηση της συγκεκριμένης μελέτης, να προωθήσουν τη διδασκαλία της τσακώνικης διαλέκτου μέσω τηλεδιασκέψεων, ώστε να γίνει κτήμα όλων των κατοίκων, όχι μόνο της περιοχής, αλλά και ομογενών του εξωτερικού.

Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα να οργανωθούν εκδηλώσεις για να έρθουν πιο κοντά και να μοιραστούν αναμνήσεις, σκέψεις συναισθήματα. Μία εξίσου σημαντική δυνατότητα που παρέχεται είναι να μπορούν να αναρτώνται σε ψηφιακή μορφή διάφορα αρχεία, όπως αρχεία ήχου και εικόνες

και να δημιουργείται έτσι ένα είδος ψηφιακής έκθεσης που μπορεί να ξεπεράσει τη φθορά του χρόνου και να διασωθεί στην ψηφιακή του μορφή³.

Στην περίπτωση της Τσακωνιάς, όπως θα παρουσιαστεί δειγματοληπτικά στη συνέχεια, οι χρήστες προσπαθούν να υπενθυμίσουν στους παλαιότερους και να μάθουν στους νεώτερους στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού. Ένα βασικό μέλημά τους λ.χ. είναι η διάσωση της τσακωνικής διαλέκτους μέσα από την οργάνωση δράσεων. Επομένως, αυτό το μέσο κοινωνικής δικτύωσης με την ορθή χρήση του μπορεί να παντρέψει την τεχνολογία με το λαϊκό πολιτισμό.

Λαϊκές ομάδες (Folk groups)

Η διάχυση του λαϊκού πολιτισμού επιτυγχάνεται μέσα από ομάδες ανθρώπων. Οι χρήστες του Facebook δημιουργούν ομάδες και συναπαρτίζουν ένα δίκτυο σχέσεων μέσα στον εικονικό κόσμο του Διαδικτύου. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τους δίνουν τη δυνατότητα να αλληλεπιδρούν, χωρίς να υπάρχει ο γεωγραφικός περιορισμός. Πρόκειται για τα λεγόμενα «digital folk groups» ή «e groups». Όπως έχουν επισημάνει οι Κατσαδώρας και Γκοτζαγεωργίου (2010), οι ομάδες αυτές διακρίνονται από κοινά χαρακτηριστικά ή συμπεριφορές.

Αυτά τα νέα μορφώματα ομαδοποίησης, (συγκρότησης ομοιογενών ως προς τα ενδιαφέροντα ομάδων), είναι, συνεπώς, λιγότερο κοινότητες με την παραδοσιακή έννοια και περισσότερο κοινωνικά δίκτυα, λιγότερο ή περισσότερο χαλαρά, που δομούνται στη βάση «κοινών ενδιαφερόντων», «ιδεών», «συνεργασίας» ή «συναίσθημάτων» και όχι στη βάση πρωτογενών σχέσεων συγγένειας, ιστορίας και γειτνίασης (Διαμαντάκη 2013, σ. 4).

Τα μέλη που απαρτίζουν αυτές τις ομάδες δεν έχουν απαραίτητα το ίδιο μορφωτικό και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Αξιολογούν, αντιδρούν, οικοδομούν και ανανεώνουν τον λαϊκό πολιτισμό μέσα από την αλληλεπίδραση τους στο Facebook. Ανταλλάσσουν πληροφορίες, εκφράζουν τη γνώμη τους και οργανώνουν δράσεις για να προωθήσουν το λαϊκό πολιτισμό, προκειμένου να μην υποτιμηθεί, αλλά να λάβει τη θέση που του αξίζει στη ζωή τους.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν καταφέρει να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και να τους βοηθήσουν να αισθανθούν μέλη μίας ή περισσότερων ομάδων, λειτουργώντας ως φορείς αλλά και αποδέκτες των πολιτισμικών στοιχείων που διαχέονται ανάμεσα στα μέλη. Αυτές οι λαϊκές ομάδες, μπορούν να πετύχουν την προώθηση του πολιτισμού της ευρύτερης περιοχής της Τσακωνιάς και τη δημιουργία ενός αισθήματος σεβασμού από όλους, μέσα από οργάνωση, συνεργασία και αίσθημα βαθιάς αγάπης για τον λαϊκό πολιτισμό τους.

Στην περίπτωση της Τσακωνιάς, οι ομάδες αυτές είναι άτομα όλων των ηλικιών που μένουν όχι μόνο στην ευρύτερη περιοχή, αλλά και στο εξωτερικό, μέσα από τις αναρτήσεις τους, προβάλλουν στοιχεία που αναδεικνύουν όλες τις πτυχές του λαϊκού πολιτισμού (υλικού και άυλου), δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διάσωση της τσακωνικής διαλέκτου που τείνει να συρρικνωθεί με το θάνατο ανθρώπων μεγαλύτερης ηλικίας που συνήθιζαν να τη χρησιμοποιούσαν κατά κόρον στην καθημερινή τους ζωή.

³ Φυσικά, υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα στη χρήση του facebook –θέματα ακρίβειας των πληροφοριών και επαληθευσσιμότητας των δημοσιεύσεων ή αντιδράσεων από «φίλους»-, τα οποία με τη σωστή και με μέτρο αξιοποίησή του μπορούν να περιοριστούν σε μεγάλο βαθμό και τα οποία θα ήταν δυνατόν να εξεταστούν σε ειδική μελέτη για την περίπτωση της Τσακωνιάς και της διάχυσης των παραδόσεων.

Τσακωνική διάλεκτος και Facebook (γενικά στοιχεία και παραδείγματα χρήσης στο Facebook)

Μετά την εξέταση των τριών παραπάνω πυλώνων (λειτουργία του Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης και Facebook, έννοια της παράδοσης, ρόλος των λαϊκών ομάδων) η προσοχή στρέφεται στο δείγμα μελέτης, τις συγκεκριμένες σελίδες Facebook. Αρχικά εξετάζεται η χρήση της διαλέκτου στο Facebook, μετά από μια σύντομη παρουσίαση της τσακωνικής διαλέκτου.

Η τσακωνική, σύμφωνα με τον Κοντοσόπουλο, είναι μία διάλεκτος «που θα μπορούσε να είχε πάρει μορφή ξεχωριστής ελληνογενούς γλώσσας, αν είχε καλλιεργηθεί λογοτεχνικά και αναγνωρισθεί επίσημα σε γραπτή γλωσσική μορφή που να διδάσκεται στα σχολεία» (1981, σ. 8).

Χάρη κυρίως στις εργασίες του Χατζιδάκι, αποδείχθηκε ότι η τσακωνική διάλεκτος δεν προέρχεται από την ελληνιστική κοινή σε αντίθεση με τις άλλες νεοελληνικές διαλέκτους. Η τσακωνική διάλεκτος προέρχεται από την αρχαία δωρική, τη διάλεκτο των αρχαίων Σπαρτιατών που εξελίχθηκε στο πέρασμα των χρόνων (Λεκκός, 1920, σ. 6· Χαραλαμπόπουλος, 1980, σ. 3· Τζιτζιλής, 2001, σ. 168). Συγκεκριμένα, εικάζεται ότι προήλθε από μια ευρύτερη δωρική κοινή, η οποία είχε κυριαρχήσει στην Πελοπόννησο μετά τη σύσταση της Αχαϊκής συμπολιτείας και διατηρήθηκε ανέπαφη λόγω του δυσπρόσιτου της ευρύτερης περιοχής και της έλλειψης επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους.

Κατά τον Γερμανό φιλόλογο και αρχαιολόγο Μιχαήλ Δέφνερ, πρωτοπόρο στη μελέτη της τσακωνικής διαλέκτου τον 19^ο αιώνα, η αρχαία δωρική της Πελοποννήσου, η γλώσσα, δηλαδή, του τελευταίου χρονολογικά ελληνικού φύλου που έφτασε στη χώρα μας, εξελίχθηκε αρχικά στη λακωνική και στη συνέχεια στην τσακωνική διάλεκτο (Βαγενάς, 1969, σ. 275). Έτσι, τα τσακωνικά θεωρούνται εξέλιξη της αρχαίας Λακωνικής, η οποία έχει αναμιχθεί, φυσικά, με όλες τις επιρροές της ελληνικής γλώσσας, κατά την εξέλιξή της μέχρι σήμερα⁴.

Η βόρεια τσακωνική διάλεκτος διαφοροποιείται αρκετά σε σχέση με τη νότια, καθώς εδώ και αρκετά χρόνια οι κάτοικοι της Σίταινας και της Καστάνιτσας έρχονται σε μεγαλύτερη επικοινωνία με μη τσακωνικούς πληθυσμούς σε σχέση με τους άλλους Τσάκωνες εξαιτίας της μορφολογίας του εδάφους. Ενδεικτικά, μια σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις δύο μορφές της διαλέκτου έγκειται στη διατήρηση η μη του [l] πριν από τα φωνήεντα /a, o, u/. Συγκεκριμένα, στις περιοχές που ομιλείται η βόρεια τσακωνική το φώνημα /l/ παραμένει, ενώ στα υπόλοιπα χωριά αποβάλλεται π.χ. καλοτσαίρι (βόρεια τσακωνική διάλεκτος)-καοτσαίρι (νότια τσακωνική διάλεκτος).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η τσακωνική διάλεκτος προέρχεται από την αρχαία δωρική. Στη διάλεκτο υπάρχουν αρκετά δείγματα που μαρτυρούν αυτή της την καταγωγή. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα και παρουσιάζονται παραδείγματα από τις σελίδες Facebook υπό εξέταση⁵:

- Η πτώση του τελικού ς στην ονομαστική των αρσενικών ονομάτων, π.χ. *όνε, χιούρε* (Κωστάκης 2002: 74-75) Στις υπό μελέτη σελίδες εντοπίστηκαν ανάλογα παραδείγματα. Ενδεικτικά π.χ «ο ήλιε» (στις 10/11/2021 στη σελίδα τσακωνικά στα σχολεία της Τσακωνιάς του κυρίου Πάνου Μαρνέρη)⁶.

⁴ Ο χώρος όπου απαντά σήμερα η διάλεκτος είναι η Τσακωνιά, η οποία αποτελεί τμήμα της επαρχίας Κυνουρίας του νομού Αρκαδίας. Συγκεκριμένα, ομιλείται στις περιοχές της Κυνουρίας όπου υπάρχει τσακωνικός πληθυσμός, δηλαδή στον Τυρό, τα Σαπουνακαίικα, τα Μέλανα, την Πραματευτή, τη Βασκίνα, το Λιβάδι, τη Σαμπατική, το Λεωνίδιο (πρωτεύουσα της Τσακωνιάς), τον Πραστό, τον Άγιο Ανδρέα, (όπου ομιλείται η νότια τσακωνική διάλεκτος), τη Σίταινα και την Καστάνιτσα (όπου ομιλείται η βόρεια τσακωνική διάλεκτος).

⁵ Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η αναφορά στα χαρακτηριστικά της διαλέκτου αφορά στην μητροπολιτική τσακωνική της Πελοποννήσου και όχι άλλες παραλλαγές όπως της Προποντίδας. Η νότια τσακωνική διάλεκτος θεωρείται η «πρωτοτυπική», κατά κάποιο τρόπο, τσακωνική (βλ. Χαραλαμπόπουλος, 1980, σ. 3). τόσο τα βόρεια όσο και τα νότια μητροπολιτικά τσακωνικά παρουσιάζουν δύο βασικές διαφορές σε σχέση με τα τσακωνικά της Προποντίδας. Η πρώτη διαφορά έγκειται ότι στα τελευταία παρατηρείται κάποια επίδραση της τούρκικης, ενώ η δεύτερη αφορά στο μόριο *θα*, που γίνεται πολλές φορές *μα* στο *α'* πρόσωπο ενικού και πληθυντικού στα τσακωνικά της Προποντίδας (Κοντοσόπουλος, 1981, σ. 5).

⁶ Σε ορισμένες δημοσιεύσεις δεν αναφέρεται η ημερομηνία, καθότι υπάρχουν αλλαγές στις αναδημοσιεύσεις ή απόσυρσή τους από τη στιγμή που μελετήθηκαν.

- Το δωρικό ή πρωτογενές α, εκεί όπου οι Ίωνες ανέπτυξαν η: *αμέρα* (: ημέρα) *σάμερε* (σήμερα), *μάτη* (μήτηρ) (Αναγνωστόπουλος 1924: 87). Στη προσωπική σελίδα της κυρίας Ελένης Μάνου απαντάται η λέξη «Πέφτα» (Πέμπτη) στις 10/10/2021 .
- Ρωτακισμός, δηλαδή η μετατροπή του τελικού ς σε ρ όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν: *καλέρ ένι* (καλός είναι), *πουρ επέτσερε* (πώς είπες), *ταρ αμερί* (της ημέρας) (Αναγνωστόπουλος 1924: 87) κ.λπ. Στη σελίδα της κυρίας Ελένης συναντάμε αυτό το χαρακτηριστικό στις 28/10/2021 «σε όλοι τουρ Έλληνε».
- Η πτώση του σ ανάμεσα σε δύο φωνήεντα στις ρηματικές καταλήξεις: *να περάει* (να περάσει), *λαλούα* (λαλούσα) Στη σελίδα Πέρα Μέανε το Τσακωνοχώρι στις 16/2/2021 υπάρχει το ρήμα ρωτήετε.
- Η τροπή του θ σε σ: *σέρι* (θέρος), *σάτη* (θυγάτηρ). Το φαινόμενο αυτό είναι καθαρά λακωνικό. Ο κύριος Ιωάννης Μαρνέρης έχει χρησιμοποιήσει τη λέξη σάτη τον Ιούλιο του 2021.
- Η διατήρηση του δίγαμμα (F) που είχε ήδη χαθεί το 800 π.Χ. από την Ιωνική, σώθηκε στα τσακωνικά στη λέξη *βάννε* (Φαρνός) και τα παράγωγά της *βαννί* και *βαννιούλι* (αρνάκι) (Κωστάκης 2002: 74-75) Σε αρκετά σημεία στη σελίδα Πέρα Μέανε το τσακωνοχώρι έχει εντοπιστεί η παραπάνω λέξη, κυρίως τις ημέρες μετά τον Δεκαπενταύγουστο.
- Αποβολή του τελικού-ς (*τοιχο-τοιχος*). Σε πολλές αναρτήσεις της κυρίας Μάνου παρατηρείται η αποβολή του τελικού σίγμα π.χ κόσμο.
- Ο ιδιόρρυθμος τονισμός π.χ. *αθροίποι, αληθεία* (Αναγνωστόπουλος 1924: 83) Στη σελίδα των Μελάνων στα μέσα Νοεμβρίου εντοπίζονται οι λέξεις γειτονία, δουλεία.
- Υπάρχουν σύμφωνα άγνωστα στην κοινή ελληνική, όπως οι δασείς κλειστοί φθόγγοι, π.χ. **εφύτσε** (τσακωνικά σχολεία)
- ένα σ λεπτότερο από το συνηθισμένο στο σύμπλεγμα τσ, π.χ. ο τσαιρέ όπως αναφέρεται στη σελίδα Τσακωνικά στα σχολεία της Τσακωνιάς.
- τα δασέα συριστικά,
- το λ και το ν προφέρονται υπερωικά μπροστά από ι που προέρχεται από παλαιότερο ε . Συναντάται πολύ συχνά σε όλες τις σελίδες το ρήμα εβαλήκα κυρίως στην περιγραφή συνταγών.
- Τα ασυνίζητα φωνηεντικά συμπλέγματα, η προφορά του υ σαν ου και ο τσιτακισμός είναι φαινόμενα γνωστά και σε άλλα νεοελληνικά ιδιώματα αλλά και στην τσακωνική διάλεκτο (Κοντοσόπουλος 1981: 4) π.χ γουναίκα (Στη σελίδα Πέρα Μέανε).

Παρουσίαση δημοσιεύσεων Facebook (στιγμιότυπα από το λαϊκό πολιτισμό και την Τσακωνιά στην ψηφιακή εποχή).

Πέρα από την προβολή γλωσσικών ιδιαιτεροτήτων που εξετάστηκε προηγουμένως, θα παρουσιαστούν δειγματοληπτικά οι θεματικές στις επιλεγμένες σελίδες Facebook⁷. Αυτές οι θεματικές στηρίζονται και κτίζονται με τις λαϊκές ομάδες οι οποίες δημοσιεύουν, σχολιάζουν, κοινοποιούν θέματα και πληροφορίες.

Συγκεκριμένα, η σελίδα «Κολλημένοι με το Λεωνίδιο» (<https://www.facebook.com/groups/45390557544>) επικεντρώνεται, την υπό εξέταση περίοδο, στις αναδημοσιεύσεις αφιερωμάτων από ευρείας κυκλοφορίας ιστότοπους (newsbomb, youtube) στην Τσακωνιά επιτρέποντας σχολιασμό. Σταχυολογούνται ενδεικτικά ορισμένες δημοσιεύσεις, όπως «σήμερα έχει παγωτό στο Λεωνίδιο» 1/8/21, «διαφήμιση εταιρείας ακινήτων στην περιοχή» 9/8/21, «Μοναστήρι Παναγία Έλωνα, Κοσμά» 3/6/21, «Πάσχα στο Λεωνίδιο», «θα πετάξουμε αερόστατο» 1/5/21, «Πάσχα στο Λεωνίδιο» 1/5/21 -διπλή δημοσίευση. Παρατηρείται ότι ο διαχειριστής επικεντρώνεται στη κοινή νεοελληνική με μια εξωτερική ματιά επισκέπτη σε τόπους, έθιμα της

⁷ Κατά την εξέταση θα παρουσιάζεται, όπου κατέστη δυνατόν η επαγγελματική ή κοινωνική θέση των διαχειριστών. Η αναφορά της συγκεκριμένης πληροφορίας καταδεικνύει πώς διαφορετικοί άνθρωποι συσχετιζόμενοι με την Τσακωνιά υιοθετούν την πρακτική χρήση του facebook ενσωματώνοντας ή τονίζοντας τις ιδιαιτερότητες του λαϊκού πολιτισμού (βλ. παρακάτω).

περιοχής, κυρίως στο Πασχαλινό της δημιουργίας αερόστατων και προωθούν παράλληλα άλλες σελίδες ή δραστηριότητες της περιοχής, όπως την κοινοποίηση σελίδα της Ελένης Μάνου (12/4/21). Παράλληλα, διαφαίνεται η σχέση του διαχειριστή με την ιδιοκτησία εταιρείας ακινήτων.

Η ιστοσελίδα του Ιωάννη Μαρνέρη⁸ είναι η προσωπική σελίδα ατόμου το οποίο δραστηριοποιείται πολιτικά. Απευθύνεται σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού ντόπιων και εγκατεστημένων σε άλλες περιοχές. Παρατηρείται ότι στο πέρασμα ενός έτους η έμφαση δίνεται σε δράσεις, όπως η αναρρίχηση στα βουνά του Λεωνιδίου (28/10/21), το καλλιτεχνικό περιπατητικό βίωμα με αναδημοσίευση από το leonidio.gr (26/10/21), το Τρίαθλο Τυρού (23/3/21) και τουριστικές διαδρομές. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται ήθη, έθιμα, παραδόσεις της Τσακωνιάς (23/4/21, 31/7/21), καθώς και αντίστοιχο φωτογραφικό υλικό (20/10/21, 11/10/21, 27/8/21). Προβάλλονται, επίσης, δράσεις στις οποίες συμμετέχουν και μικρά παιδιά, τα οποία διαβάζουν και διηγούνται στην τσακωνική διάλεκτο (25/10/21, 29/8/21). Τα έθιμα του Πάσχα 1/5/21 με τα αερόστατα κατέχουν σημαντική, επίσης, θέση στη σελίδα. Υπάρχουν αναφορές σε θρησκευτικές γιορτές και μοναστήρια (22/9/21) και χρήση της τσακωνικής σε memes (27/8). Δεν λείπουν και οι αναφορές σε απτά στοιχεία της τσακωνικής παράδοσης, όπως συνταγές με μελιτζάνες και τα υφαντά της περιοχής (24/5/21, 19/7/21). Αξιοσημείωτη είναι η πρόταση ίδρυσης πανεπιστημίου Τσακωνικής (20/10/20).

Μέσα στις δημοσιεύσεις υπάρχει πλήθος αναφορών σε πολιτικά και οικονομικά δρώμενα, τα οποία σχετίζονται με τη δράση του διαχειριστή. Η εναλλαγή των θεμάτων με τα στοιχεία πληροφοριών, όπως οι επιδοτήσεις και η κοινωνική/πολιτική ζωή της Τσακωνιάς και της χώρας αλληλοσυμπλέκονται με τις αναφορές στην ζώσα παράδοση και τις λαϊκές ομάδες οι οποίες οργανώνουν τις αναρριχήσεις, τους περιπάτους και τα έθιμα εορτών -όπως το αερόστατο του Πάσχα. Στην καθημερινότητα ενσωματώνεται η διακριτότητα των πολιτιστικών στοιχείων της λαϊκής παράδοσης της περιοχής ομαλά όχι ως απολίθωμα χρονικό εντός της υπό εξέταση περιόδου.

Στο «Πέρα Μέανε... το Τσανακοχώρι» (<https://www.facebook.com/groups/1118252541943463>) παρουσιάζονται συνταγές παραδοσιακές, όπως τραχανάς, τυρί, κασμάτσι, (ψωμί που προσφέρεται στα εννιάμερα των θανάτων), 27/9/21, 23/9/21, 23/8/21). Η σελίδα Facebook παρουσιάζει εικόνες τις περιοχής από συγκεκριμένες τοποθεσίες κυρίως τα Πέρα Μελανά 20/4/21, 23/7/21, 16/8/21 αναδεικνύοντας φυσικά τοπία της περιοχής/Χρησιμοποιείται η τσακωνική γλώσσα με πολλές αναδημοσιεύσεις από άλλους χρήστες, με χιουμοριστικά στιγμιότυπα memes και ειδήσεις της περιοχής (4/8/21, 29/10/21, 22/19/21). Τελετές μετάβασης, όπως γάμοι, επίσης, βρίσκουν θέση στην σελίδα (25/07/21).

Στα «Τσακωνοσυναπαγήματα» (<https://www.facebook.com/tsakonianland/>), πάλι προβάλλονται λαϊκές εκδηλώσεις και διαφημίζονται 28/8/21. Προβάλλεται η τοπική κουζίνα της Τσακωνιάς με αναδημοσιεύσεις από ιστότοπους ταξιδιωτικούς, όπως το travel.gr ή διάφορα ιδιωτικά blogspot (20/10). Επανέρχεται κι εδώ η μνήμη του Ακαδημαϊκού Κωστάκη για την ίδρυση λαϊκού πανεπιστημίου τσακωνικής γλώσσας (31/10/21), αλλά και αναδημοσιεύσεις για μαθήματα Τσακωνικής (7/10/21)⁹.

Η ιδιαίτερα ενεργή σελίδα της Ελένης Μάνου (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100027514235235>), παρουσιάζει σε τακτικά διαστήματα οπτικοποιημένο υλικό από την χρήστρια, αλλά και από νέους, οι οποίοι αφηγούνται ή διαβάζουν στην τσακωνική διάλεκτο ιστορίες, διδάγματα και ευσύνοπτες ανεκδοτολογικές διηγήσεις (30/10/21, 20/9/21, 18/10/21). Δεν λείπει η προώθηση μαθημάτων τοπικών χορών ή αντίστοιχες μουσικές δράσεις (21/9/21, 11/5/21). Και σε αυτή τη σελίδα προβάλλεται σε αναδημοσίευση η παρουσίαση της περιοχής από ευρύτερης κυκλοφορίας/εμβέλειας ιστότοπους και έντυπα, όπως η kathimerini.gr (29/8/21), αλλά κι από άλλες σελίδες, όπως αυτή του Panos Marneris (25/8/21). Επίσης, ο επισκέπτης της σελίδας λαμβάνει σημαντικές πληροφορίες για το φαγητό της περιοχής και την τοπική

⁸ www.facebook.com/profile.php?id=100035921233650

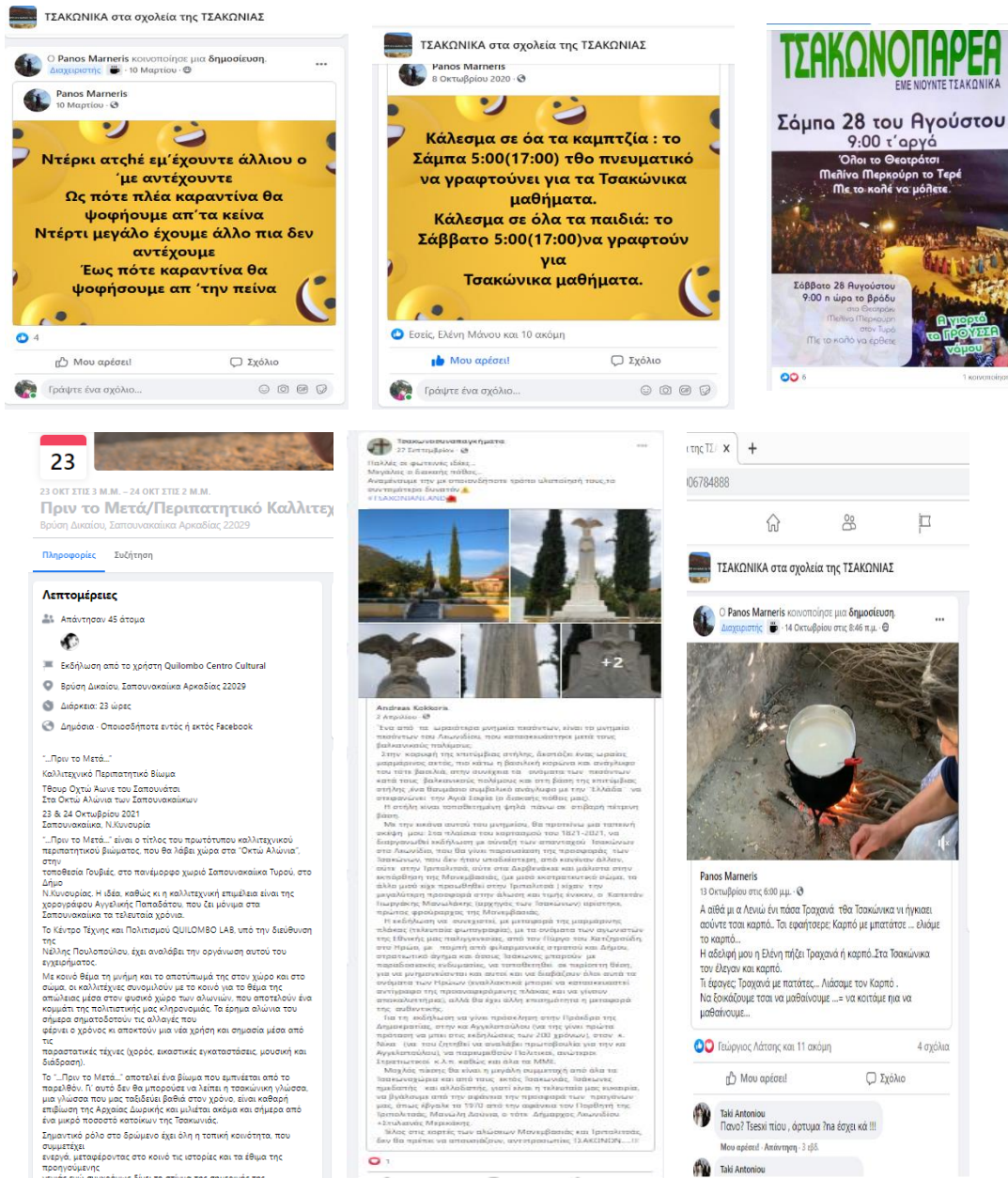
⁹ Ως νεοφανής σελίδα facebook οι περισσότερες αναρτήσεις σχετικά με έθιμα παρατηρούνται εκτός εύρους μελέτη (Δεκέμβριος 2021) με τοπικά έθιμα όπως τα Κάλαντα.

Ψηφιακή Λαογραφία και σύγχρονες μορφές του λαϊκού πολιτισμού

γαστριμαργική παράδοση (19/7/21, 29/6/21). Το τοπικό πανηγύρι του Αγ. Γεωργίου λαμβάνει πολλά σχόλια και «Like» (3/5/21).

Η σελίδα «Τσακωνικά στα σχολεία της Τσακωνιάς» είναι μία ιδιωτική σελίδα που ανήκει στον κύριο Πάνο Μαρνέρι. Όπως δηλώνεται, αποσκοπεί στην εκπόνηση εκπαιδευτικού προγράμματος διδασκαλίας της Τσακωνικής Διαλέκτου, στη διοργάνωση συνεδρίου και στην προώθηση του αιτήματος για διδασκαλία της Τσακωνικής στα σχολεία της περιοχής.

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποια στιγμιότυπα οθόνης:

Ελένη Μάνου
30 Οκτωβρίου στις 6:27 μ.μ.

Το κυδώνιου μίθου συμβολίζει στην αρχαία Ελλάδα την ευτυχία και την ηρεμία! Με εύνοια θάυμαστη γέννησε και πάρα πολλές ενδόλεκτες χροσές είναι ένα φρούτο που ωριμάζει το φθινόπωρο και έχει μεγάλη ζήτηση κυρίως για την παρασκευή γλυκού. Ωστόσο δίνει εξαιρετικά αποτελέσματα εάν το συνδυάσετε με χροινό κρέας αντικαθιστώντας την πατάτα!

Καλή επιτυχία!
Κι ένα μυστικό της γιαγιάς... έβραζε τους σπόρους του πάντα σε βρόχινο νερό και με αυτό έπλενε το πρόσωπο της, κάτι θα ήξερε... Δείτε περισσότερα

ARCADIAPORTAL.GR

Τσακωνικές Συνταγές: Κυδωνόπισατο
Γνωστά και ως «χρυσό μήλο», το κυδώνι αποτελεί έναν από τους ...

4 σχόλια 3 κοινοποιήσεις

61

Μου αρέσει! Σχόλιο Κοινοποίηση

Δείτε 3 ακόμη σχόλια:

Nick Nikolas
Good Job

Μου αρέσει! · Απάντηση · Δείτε τη μετάφραση · 4 ημ.

Ελένη Μάνου
27 Οκτωβρίου 2020

Ο Γεώργιος Σαραντάρης ήταν γόνος οικογένειας Ελλήνων εμπόρων με καταγωγή από το Λευινίδιο Αρκαδίας που διέμεναν στην Ιταλία. Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Γεώργιος Σαραντάρης εμφορούμενος από συναισθήματα φιλοπατρίας συμμετείχε στον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο στην πρώτη γραμμή του Αλβανικού μετώπου, όπου αρρώστησε από τύφο. Πέθανε ύστερα από την επιστροφή του στην Αθήνα το 1941. Η τρυφερή ψυχή του δεν άντεξε τις κτηνωδίες και τις κακουχίες του πολέμου. Με τον ποιητικό του λόγο, ... Δείτε περισσότερα

Τακης Αργυρης Giorgos Georgitsis και 50 ακόμη · 5 σχόλια

Μου αρέσει! Σχόλιο

Δείτε 2 ακόμη σχόλια:

Helene Kemiktsi
Το πρώτο βίντεο που είχα φτιάξει Ελένη <https://www.youtube.com/watch?v=20YDD1d1aBos>

YOUTUBE.COM
"Εμείς οι Έλληνες" από τον Γιώργο Σαραντάρη -

Μου αρέσει! · Απάντηση · 1 ηβδ.

Ελένη Μάνου
Helene Kemiktsi Χαίρε θαυμασία φίλη!!! Μόλις το άκουσα, τι ωραίο, μου επιτρέπεις να το κοινοποιήσω ;

Μου αρέσει! · Απάντηση · 1 ηβδ. · Τραπεζοβιτίνη

Δείτε 1 ακόμη απάντηση

Angelica Papadatos
17 Οκτωβρίου στις 9:55 π.μ.

"Πριν το Ε' μετά το Ο ήταν πάντα ο Είμο!" στο παλιότερο κολιπητικό βίντεο - "Που το Μετά... στο Αλβανία των Σοβιετικών Αρκαδίας 29 Οκτωβρίου 1940-1950... Δείτε περισσότερα

YOUTUBE.COM
Before the 'E' and After the 'O' was always Eimo
This is a trailer of the solo which will be part of the "Walking Artist..."

45 · 11 σχόλια 1 κοινοποίηση

Μου αρέσει! Σχόλιο Κοινοποίηση

Manolis K. Papakonstantinou
Αλίμονο ! - 5 χρόνια στο χωριό μας δίπλα στην εκκλησία όλα... Το χόλασαν - μπάλωσαν και το κάνουν πάλινγκ... Μου αρέσει! · Απάντηση · 2 ηβδ.

Ελένη Μάνου
Manolis K. Papakonstantinou και λοιποί αλλά και Φωκίνοι τουτόχρονοι, έχουμε τόσο ωραίο πρόγραμμα δίπλα μας και ομαδορούμε φιλία για την κατάντα μας δεν μας φταίει κανείς... Μου αρέσει! · Απάντηση · 2 ηβδ.

Ναυαλκας Μαρτίνος
Στην Πελοπόννησο, στη Σαρά, στο Τσεκούρι, στο Σερβόλοκο, στη Νιρρατόλι, στη Σέλο, στο Λάνκο, κάθε καλόφι και φίλων, δεν έρω πάσο ήταν, κανείς δεν τα μπορείς αλλά είναι πολλά πάρα πολλά, αλλά τα περισσότερα, στρωμένα με πλάκες κακόλια χυμάντο. Στον Τυρό... Δείτε περισσότερα

Μου αρέσει! · Απάντηση · 1 ηβδ. · Τραπεζοβιτίνη

Δείτε 5 ακόμη απαντήσεις

Ελένη Μάνου
Irina Kemiktsi όλα αυτά είναι τόσο όμορφο και ορατόλιμε να το πρόβόλιμε, σε ευχαριστώ Ελένη για το σχόλιο σου!!! Μου αρέσει! · Απάντηση · 2 ηβδ.

Ιωάννης Μαρνέρης
24 Οκτωβρίου στις 7:06 μ.μ.

Παναγιώτης Αλαουδακας * Σύλλογος Πεζοπόρων Τυρού
24 Οκτωβρίου στις 6:23 μ.μ.

Κυκλική πορεία με τους τσακωνικές περιπατητές με αμετάφρατα τα Αντζινάικα στο χωριό Άγιος Ιωάννης κυνοιαρίας-Μονή Τιμίου Προδρόμου-Αντζινάικα.

Nikolas Sikiotis, Niki Pilioura και 17 ακόμη

Μου αρέσει! Σχόλιο Κοινοποίηση

Γράψτε ένα σχόλιο...

Ιωάννης Μαρνέρης
23 ημ.

Ο χρήστης Μαρί Κυνοιαρίας πρόσθεσε 38 νέες φωτογραφίες στο άλμπουμ: Μαρτυρικά χωριά Κοιμίας & Αγ. Βασίλειος.
Χθες στις 11:40 π.μ.

Εσείς, Ιθσηγεία Ρασχου Ρασχου και 38 ακόμη · 1 σχόλιο

Μου αρέσει! Σχόλιο Κοινοποίηση

παναγιώτης καταγοιγερ
ΦΡΑΞΕΙ ΦΩΤΟ

Μου αρέσει! · Απάντηση · 12 ημ.

Γράψτε ένα σχόλιο...

Ιωάννης Μαρνέρης
29 Οκτωβρίου στις 9:05 π.μ.

ΕΙΡΗΒΕΡΟ - ΑΙΔΥΤΟ - ΔΙΑΚΕΤΙΛΙΟ - ΨΗΦΑΚΙΟ - ΒΙΘΑΚΙΟ
ΠΙΛΙΞΕΤΕ ΕΠΙΧΟΡΟ ΤΣΑΚΩΝΙΚΕΣ ΠΟΡΕΙΕΣ!
Συνεχίζουμε την προσπάθειά μας για να τα πετύχουμε!

Γνωστά κείνου είναι τα Τσακωνικά. Ρωτήστε να νουμ' αλλημ'. Η γλώσσα μας είναι τα Τσακωνικά. Ρωτήστε να σας πουν

30 · 4 σχόλια 13 κοινοποιήσεις

Μου αρέσει! Σχόλιο Κοινοποίηση

Ελένη Μάνου
Good Job

Μου αρέσει! · Απάντηση · Δείτε τη μετάφραση · 1 ημ.

Καλλιόπη Σακελλαρίου
Μαζί σας σε αυτή τη βίαιη λαμπρή διακήρυξη Πάνω!!!

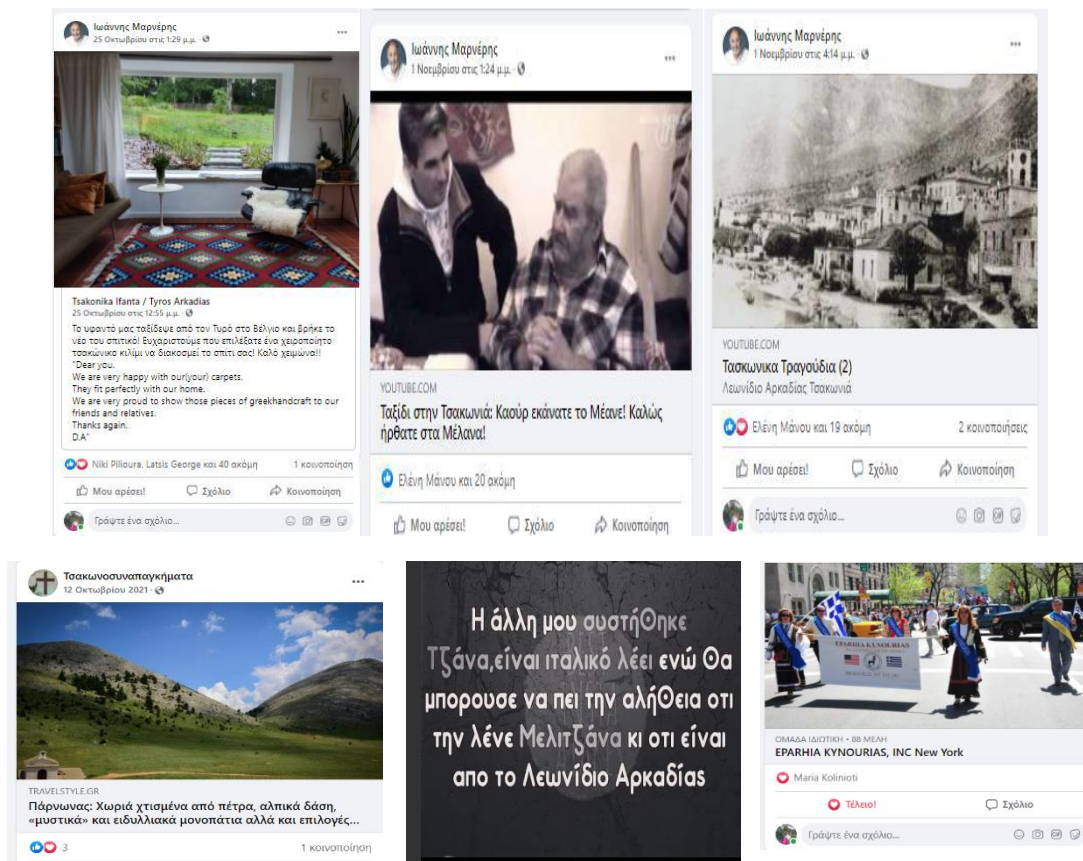
Μανώλης Κ
Απάντηση · 1 ημ.

Τζού Μαντα
Είπα!

Μου αρέσει! · Απάντηση · 1 ημ.

Geoff Koutsta

Ψηφιακή Λαογραφία και σύγχρονες μορφές του λαϊκού πολιτισμού

Συζήτηση

Στα πλαίσια διεξαγωγής της μελέτης για το παρόν άρθρο, εξετάστηκαν οι προαναφερόμενες σελίδες του Facebook ορισμένων ανθρώπων και ομάδων που κατάγονται από την ευρύτερη περιοχή της Τσακωνιάς. Αυτοί φαίνεται να συνιστούν λαϊκές ομάδες. Ο λαϊκός πολιτισμός της περιοχής συντηρείται, αναπαράγεται, αναδημιουργείται μέσω του δημοφιλούς μέσου κοινωνικής δικτύωσης μέσω αυτών των λαϊκών ομάδων.

Αρχικά, πρέπει να τονιστεί πως το Facebook αξιοποιείται από αξιοσημείωτο αριθμό «φίλων» το τελευταίο διάστημα -σύνολο άνω των πέντε χιλιάδων¹⁰, αν υποθεθεί ότι ορισμένοι συμμετέχουν σε πολλές σελίδες. Η συμμετοχή, οι συμβολές των «φίλων» προσφέρουν τις δυνατότητες οικοδόμησης μιας συλλογικής τοπικής ταυτότητας· σημαίνοντα δύο στοιχεία της ταυτότητας αυτής είναι η χρήση της διαλέκτου και οι ιδιαιτερότητες της περιοχής ως προς τις παραδόσεις/έθιμα/τοπόσημα: Στοχευμένα εξαρχής, αυτά τα στοιχεία, να παρουσιαστούν από τους διαχειριστές ή και παραγόμενα εν τη πράξει από τους χρήστες «φίλους», με τη χρήση της διαλέκτου και τα σχόλιά τους, αφού ορισμένοι απαντούν στα τσακωνικά, και τις αναδημοσιεύσεις/κοινοποιήσεις/σχολία τους. Σε ένα πρώτο επίπεδο, το Facebook φαίνεται να επιτελεί λειτουργία επαναφοράς και διάχυσης της γλωσσικής παράδοσης με αβίαστο τρόπο¹¹.

¹⁰ Αν και σύμφωνα με την απογραφή του 2001 τα τσακωνοχώρια έχουν πληθυσμό 8122 κατοίκους, είχε υπολογιστεί ότι μιλούσαν τη διάλεκτο (από μέτρια με φαινόμενα διγλωσσίας έως καλά) έως και 2.000 κάτοικοι της Τσακωνιάς, εκ των οποίων οι περισσότεροι είναι υπερήλικες (<http://www.unesco.org/languages-atlas/index.php?hl=en&page=atlasmap>).

¹¹ Δεν πρέπει να παραγνωριστούν κι οι συμβατικές προσπάθειες επιβίωσης τη διαλέκτου: όπως έχει υποστηρίξει ο Trudgill (2012), μολοντί αναφέρεται ότι η τσακωνική βρίσκεται σε διαδικασία γλωσσικού θανάτου, μερικά σχολεία στην περιοχή έχουν αναγνωρίσει τον βαθμό στον οποίο διαφέρει από άλλες μορφές της ελληνικής και παρέχουν στους μαθητές διδακτικό υλικό γραμμένο στην ποικιλία αυτή. Χαρακτηριστικό είναι ότι η διάλεκτος αυτή διδασκόταν από ντόπιους καθηγητές στα σχολεία του Τυρού ως το 1997. Στον Τυρό ομιλείται ακόμη από νέους. Επίσης, η Ακαδημία Αθηνών έχει κατά καιρούς

Η καθοριστική επίδραση του Facebook αναδεικνύεται περισσότερο, αν αναλογιστεί κανείς το ιστορικό και παροντικό πλαίσιο της εξέλιξης της τσακωνικής πριν τα συγχρονικά στοιχεία του ψηφιακού κόσμου.

Τα δύσβατα βουνά της Τσακωνιάς προστάτεψαν τη διάλεκτο από τις ξένες προσμίξεις και τον αφανισμό πολλούς αιώνες μετά το τέλος του αρχαίου κόσμου, καθώς τα τσακωνοχώρια ως το τέλος της δεκαετίας του '50 ήταν σχεδόν αποκομμένα από την υπόλοιπη Ελλάδα. Όμως, η διάλεκτος άρχισε σταδιακά να φθίνει. Από τα μέσα του προηγούμενου αιώνα, η εξέλιξη των συγκοινωνιών αλλά και γενικότερα της τεχνολογίας κατέστησαν την περιοχή προσβάσιμη, συνδέοντας και μεταξύ τους τα χωριά της Τσακωνιάς, με όχι μόνο ευεργετικές συνέπειες για τον τόπο αλλά και καταστροφικές για τη διάλεκτο. Η διάλεκτος αυτή, που εξαιτίας της απομόνωσης της τσακωνικής φυλής για πολλούς αιώνες διαμορφώθηκε σύμφωνα με το περιβάλλον, δηλαδή διαπλάστηκε σύμφωνα με τις γεωργικές και τις ποιμενικές ασχολίες των κατοίκων, πλέον δεν κάλυπτε τις ανάγκες των χρηστών της (Λεκκός, 1914, σσ. 19-20).

Όσο οι Τσάκωνες αποτελούσαν μια κλειστή κοινωνία με απλή δομή και στοιχειώδεις ανάγκες, η διάλεκτος αρκούσε για τη μεταξύ τους επικοινωνία. Από τη στιγμή που η κοινωνία άνοιξε στον έξω κόσμο και μετασηματίστηκε σε σημαντικό βαθμό, η διάλεκτος δεν ήταν πια σε θέση να ανταποκριθεί στην πλημμύρα των νέων αναγκών (Χαραλαμπόπουλος, 1980, σ. 5).

Επίσης, ο ρόλος του σχολείου υπήρξε ανασχετικός για την εξέλιξη της διαλέκτου. Δεν πρόκειται φυσικά για την απλή λειτουργία του σχολείου, αλλά για την εχθρική στάση που παίρνουν απέναντι στη διάλεκτο οι εκπρόσωποι της τυπικής εκπαίδευσης με το επιχείρημα ότι δυσχεραίνεται η διδασκαλία, που γίνεται στην κοινή και από δασκάλους μη Τσάκωνες, όταν τα παιδιά ιδίως κατά την προσχολική ηλικία χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά την τοπική διάλεκτο. Για να αποφύγουν οι γονείς τις δυσάρεστες για τα παιδιά τους συνέπειες από την πρακτική της διαλέκτου, χρησιμοποιούσαν την κοινή, όταν απευθύνονται σε αυτά και το ίδιο απαιτούσαν και από τις γιαγιάδες και από τους παππούδες. Στην υποχώρηση της διαλέκτου συνέβαλαν και ψυχολογικοί λόγοι. Οι ομιλητές σε ένα μεγάλο ποσοστό διακατέχονταν από το συναίσθημα ότι μιλούν ένα φτωχό και ασήμαντο ιδίωμα που δεν έχει κανένα γόητρο (Χαραλαμπόπουλος, 1980, σσ. 5-6).

Απέναντι στα παραπάνω δεδομένα το Facebook λειτουργεί ανασχετικά στο φαινόμενο της γλωσσικής φθοράς και εξαφάνισης της γλώσσας. Λαμβάνουν χώρα ορισμένες ενέργειες προκειμένου η τσακωνική να εξακολουθήσει να αποτελεί παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές αλλά και μέσο για τις παροντικές (Χρονικά των Τσακωνών, Τόμος ΙΗ', 2004-2005,80). Έχουν ήδη παρουσιαστεί παραδείγματα από τις διάφορες σελίδες: Είναι εντυπωσιακό ότι η τσακωνική γλώσσα χρησιμοποιείται από τις τοπικές συνταγές έως χιουμοριστικές δημοσιεύσεις, από διαχειριστές και από σχολιαστές φίλους. Το αυθόρμητο και το άμεσο του μέσου στηρίζει την λαϊκότητά του. Ακόμη, δηλαδή, κι αν είναι συνειδητή η επιλογή προτεραιοποίησης στη χρήση της τσακωνικής, αυτή η στάση τονίζει την επιθυμία να χρησιμοποιηθεί η γλώσσα ως ενοποιητικό στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού· κάτι τέτοιο το ενστερνίζεται πλήθος ανθρώπων εξάλλου, όπως φαίνεται από τον αριθμό των «φίλων».

Επομένως, μέσα απ' τις σελίδες του Facebook, άτομα όλων των ηλικιών μιλούν, εκφράζουν, σχολιάζουν την καθημερινότητα, τις συνήθειες, τα ήθη και έθιμα¹². Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι άλλοτε εκφράζονται στην τσακωνική, άλλοτε στη δημοτική και άλλοτε παρατηρείται εναλλαγή γλωσσικών κωδίκων. Η εναλλαγή αυτή φανερώνει και την ευελιξία στην υιοθεσία και χρήση της διακριτότητας των πολιτισμικών στοιχείων των Τσακωνών οι οποία έχουν την ευκολία να συμπεριλαμβάνουν τους γλωσσικούς κώδικες και συνεπακόλουθα πολιτιστικούς ορίζοντες χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα κατανόησης ή πρόσληψης των πληροφοριών.

οργανώσει διαλεκτολογικές αποστολές στην περιοχή, προκειμένου να αποθησαυρίσει το λεξιλογικό πλούτο, σωζόμενο ακόμη σε ορισμένους ηλικιωμένους ομιλητές.

¹² Δεν στάθηκε δυνατόν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας να εξεταστούν τα δημογραφικά δεδομένα, ωστόσο μετά από προσωπική επικοινωνία με τους διαχειριστές και μέσω προσωπικών επαφών στον μικρόκοσμο της Τσακωνιάς η γράφουσα είναι σε θέση να γνωρίζει ότι η χρήση των σελίδων υπό εξέταση αφορά σε άτομα νεαρής ηλικίας έως και υπερήλικες. Βλ. ερευνητικά ερωτήματα για ενδεχόμενη δημογραφική μελέτη μέσω ψηφιακών εργαλείων/ερωτηματολογίων.

Ωστόσο αναγνωρίζεται και έμμεσα η κατάσταση της τσακωνικής με τις δυσκολίες επιβίωσής της. Ως τέτοια θα μπορούσε να θεωρηθεί και η ανάρτηση που έχαιρε μεγάλης αποδοχής -και αρκετών αναδημοσιεύσεων- και αφορά στην πρωτοβουλία Τσακώνων να ιδρύσουν ένα ελεύθερο, ανοιχτό διαδικτυακό πανεπιστήμιο τσακωνικής διαλέκτου το οποίο θα πάρει και το όνομα ενός από τους σπουδαιότερους μελετητές της διαλέκτου, του Αθανάσιου Κωστάκη. Ακόμη, το γεγονός ότι έχουν δημιουργηθεί διάφορες ομάδες που έχουν ονόματα που αποδίδονται στην τσακωνική διάλεκτο, όπως «τσακωνοσυναπαγκήματα», «Πέρα Μέανε το τσακωνοχώρι» καταδεικνύει την έμφαση στην γλωσσική ιδιοσυγκρασία και την διάχυση της ιδιαιτερότητας των Τσακώνων στο Facebook.

Σε άλλες ομάδες στο Facebook υπάρχει άπλετο φωτογραφικό υλικό από το παρελθόν, σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής αλλά και τα σημερινά αντίστοιχά τους. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται τελετές κοινωνικής μετάβασης με έντονο στίγμα και την σημερινή εποχή για π.χ. γάμους, βαφτίσεις. Η νοσταλγική αυτή διάθεση δεν είναι ενδεχομένως κάτι πρωτόγνωρο, ωστόσο, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης τοπικής γεωγραφικής ακτίνας ενισχύουν την αίσθηση του ανήκειν και την δόμηση λαϊκού πολιτισμού που ίσως παρουσιάζεται ως συνέχεια του παρελθόντος.

Παράλληλα, όμως, στο Facebook πραγματώνεται η κοινή ταυτότητα μέσω της προβολής τοπόσημων, όπως το μοναστήρι της Έλυνας, δημόσιων εκδηλώσεων που αφορούν στις τοπικές κοινότητες, όπως γιορτές, δημόσια έργα, εγκαίνια κ.α.. Στα θρησκευτικά τοπόσημα και στις γιορτές πρέπει να γίνει ειδική μνεία, καθότι σε πολλές περιπτώσεις είναι παρεπόμενες και συστατικές θρησκευτικών τελετών, όπως τα πανηγύρια στη μνήμη Αγίων. Σε μια σύγχρονη εποχή, στην ολοένα και διογκούμενη κοσμικότητα της σύγχρονης εποχής ένα εργαλείο του νέου ψηφιακού κόσμου συνδέει με το παρελθόν και συνιστά σε παροντικό χρόνο μια ταυτότητα αναφοράς στα μέλη της Τσακωνιάς.

Σε άλλες πάλι δημοσιεύσεις, υπάρχουν μαρτυρίες ανθρώπων που περιγράφουν βιώματά τους, εμπειρίες και τον τρόπο ζωής τους τόσο στο παρόν όσο και στο παρελθόν. Επίσης, αξίζει να παρατηρηθεί ότι υπάρχει αλληλοσύνδεση των ομοειδών σελίδων Facebook. Στο πλαίσιο της δικτύωσης αναρτώνται εικόνες και τσακωνικά τραγούδια που αναδημοσιεύονται από άλλα μέλη αυτών των ψηφιακών λαϊκών ομάδων. Ίσως η κοινή στοχοθεσία διατήρησης του τσακωνικού λαϊκού πολιτισμού ωθεί σε αυτή την πρακτική.

Στον παροντικό ορίζοντα αξιοσημείωτες είναι οι περιπτώσεις και memes που αφορούν την περιοχή και τα προϊόντα που παράγει (τσακωνική μελιτζάνα), όπως και για στοιχεία του υλικού πολιτισμού, (τσακωνικές συνταγές, τσακωνικά υφαντά, βράσιμο σαπουνιού σε καζάνια), τα οποία ενισχύουν την περηφάνια που νιώθουν οι χρήστες για τον τόπο καταγωγής τους. Εξάλλου, οι ομάδες που έχουν σχηματιστεί στο Facebook συχνά οργανώνουν δράσεις, όπως πεζοπορίες, χορευτικές εκδηλώσεις αλλά και μαθήματα τσακωνικών για μαθητές όλων των ηλικιών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις μικρότερες ηλικίες.

Επίσης, αρκετοί από τους χρήστες του Facebook αναρτούν πληροφορίες για διάφορες προσωπικότητες της περιοχής, όπως είναι ο ποιητής Σαραντάρης και στη συνέχεια οι υπόλοιποι χρήστες αντιδρούν είτε κάνοντας σχόλια, είτε επιλέγοντας τα ανάλογα εικονίδια. Μέσα από την αντίδρασή τους φαίνεται ότι όλοι εκτιμούν την προσπάθεια κάποιων χρηστών να αναδείξουν πτυχές του πολιτισμού της περιοχής. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι όλες αυτές οι δημοσιεύσεις και οι σχετικές παρατηρήσεις στις προηγούμενες υποενότητες του άρθρου αποτελούν ένα μικρό δείγμα των στοιχείων που διαχέονται από τις λαϊκές ομάδες με τη βοήθεια του Facebook.

Και το ενδιαφέρον είναι ότι όλα τα παραπάνω φαίνεται να χαίρουν αποδοχής, όπως φαίνεται από τα «like» ή το οπτικό υλικό που παρατίθεται/δημοσιεύεται, από τις νεότερες γενιές που διηγούνται στα τσακωνικά. Οι δημοσιεύσεις αυτές αποτελούν το έναυσμα για πραγματοποίηση δράσεων που αναβιώνουν το παρελθόν μέσα από το παρόν και δημιουργούν μία ζώσα παράδοση όχι ένα μουσειακό αποτύπωμα¹³. Η ανάδειξη και η παρουσίαση αυτών των διαδικτυακών «συμβάντων» μέσα από τον εικονικό τόπο του Facebook, βοηθά τους συμμετέχοντες να βιώσουν συναισθήματα, να εκφράσουν σκέψεις και να διαμορφώσουν το αίσθημα του ανήκειν σε μία ομάδα

¹³ Ιδιαίτερα δηλωτικό της γλωσσικής και συνεπακόλουθα, πολιτισμικής διάχυσης είναι η ανάρτηση οπτικού υλικού από νέα παιδιά που αναπαρίστανται να συζητούν θέματα που τους απασχολούν χρησιμοποιώντας την τσακωνική διάλεκτο.

με κοινές ρίζες, κοινό υπόβαθρο, κοινά ενδιαφέροντα. Παράλληλα, αυτοί οι κοινοί τόποι είναι δυνατόν να λειτουργήσουν ως εφαλτήριο για την παροντική συμπόρευση ή τις μελλοντικές προσδοκίες των συμμετεχόντων.

Επίλογος

Σήμερα, σύμφωνα με τον Άτλαντα των υπό εξαφάνιση γλωσσών της γης που έχει συσταθεί από την Unesco, την τσακωνική διάλεκτο μιλούν 300 ομιλητές (<http://www.unesco.org/languages-atlas/index.php?hl=en&page=atlasmap>). Αυτή η διάλεκτος είναι υπό εξαφάνιση, όπως αναφέρεται σε σχετική έκθεση της Unesco (http://rontosforum.4.forumer.com/a/_post6334.html). Η τσακωνική διάλεκτος χαρακτηρίζεται «σε κρίσιμο κίνδυνο». Μαζί με την γλώσσα τα πολιτιστικά στοιχεία αλληλένδετα συνιστούν την ιδιομορφία της Τσακωνιάς. Φαίνεται, ωστόσο, σε μια πρώτη ανάγνωση ότι ανέλπιστο ανάχωμα σε μια φθίνουσα πορεία της διαλέκτου και των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων της περιοχής είναι ο ψηφιακός κόσμος και το Facebook.

Η παρατήρηση των απαντήσεων στα ερωτήματα που αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο της Μεθοδολογίας, μπορεί να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τα παρακάτω: πόσοι απαντούν στα τσακωνικά και σε ποιες περιπτώσεις; Πόσοι συμμετέχουν στις δράσεις που προτείνονται, σε ποιες περιοχές ενδιαφέρονται για τις θεματικές που προβάλλονται, στην Τσακωνιά, σε αστικά κέντρα, στην Ομογένεια; Τι χρήση εικονιδίων γίνεται (like, καρδιά κ.ο.κ.) στα σχόλια που έχουν να κάνουν με την τσακωνική και την λαϊκή παράδοση; Τα κίνητρα των «φίλων» ταυτίζονται ή όχι με τη στοχοθεσία του διαχειριστή και προωθούν την διάδοση ή διατήρηση της τσακωνικής παράδοσης αλλά και γλώσσας; Σε κάθε περίπτωση, η Τσακωνιά έχει να αναδείξει έναν σπουδαίο πολιτισμό που εκσυγχρονίζεται και αναγεννάται, καθώς όλοι μπορούν να γίνουν κοινωνοί του μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Βιβλιογραφία

- Αναγνωστόπουλος, Γ. (1924). *Εισαγωγή εις την νεοελληνική διαλεκτολογία. Περί της αρχής των Νεοελληνικών διαλέκτων*. Επετηρίς της Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών.
- Αρχεόν Τσακωνιάς Χρονικά των Τσακωνών, *Πρακτικά Ε΄ Τσακωνικού Συνεδρίου*, Τόμος ΙΗ΄, Αθήνα 2004-2005.
- Βαγενάς, Θ. (1971). *Ιστορικά Τσακωνιάς και Λεωνιδίου*. Αθήνα.
- Βαλασιάδης, Ε. Κατσαδώρας, Γ., Κακάμπουρα, Ρ., & Φωκίδης, Ε. (2017). Λαϊκός Πολιτισμός και Ψηφιακό Παιχνίδι στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Στο Φ. Γούσιας (επιμ.) *Πρακτικά του 4^{ου} συνεδρίου «Νέος Παιδαγωγός»*, 1026-1032. Ανακτήθηκε 28 Μαΐου 2021 από https://www.researchgate.net/publication/313314703_Laikos_Politismos_kai_Psephiako_Pai_chnidi_sten_Protobathmia_Ekraideuse
- Γκασούκα, Μ., & Φουλίδη, Ξ. (2012). *Νέοι ορίζοντες των λαογραφικών σπουδών-Εννοιολογικό πλαίσιο, έρευνα, φύλο, Διαδίκτυο, σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης.
- Διαμαντάκη, Κ. (2003). Κοινότητες του Διαδικτύου. Μια ηλεκτρονική δημόσια σφαίρα; Στο Παναγιωτοπούλου Ρ. (επιμ), *Η ψηφιακή πρόκληση: ΜΜΕ και δημοκρατία* (συλλογικός τόμος) με τις Εργασίες Διεθνούς Συνεδρίου, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το Μάιο 2001 (σσ. 407-424).
- Κατσαδώρας, Γ., & Γκοτζαγεωργίου, Α. (2010). Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και λαογραφία. Η συλλογή πολιτισμικού υλικού μέσα από τη σχολική πράξη. Ένα παράδειγμα από την Κρεμαστή Ρόδου. Πρακτικά του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή, *Τοπικές Κοινωνίες & Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Συνύπαρξη για Αειφορική Ανάπτυξη* (διοργάνωση: Δήμος Ροδίων, Πανεπιστήμιο Αιγαίου:

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Διεθνές Κέντρο Συγγραφέων και Μεταφραστών Δήμου Ροδίων).

- Κατσαδώρας, Γ. (2013). Η επιστήμη της λαογραφίας στη σύγχρονη τεχνολογική εποχή. Η ηλεκτρονική προφορικότητα. Στο *Επιστήμες της εκπαίδευσης. Από την ασθενή ταξινόμηση της Παιδαγωγικής στη διεπιστημονικότητα και στον επιστημονικό υβριδισμό*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου και Ταξιδευτής, σσ. 99-122.
- Κοντοσόπουλος, Ν. (1981). *Διάλεκτοι και ιδιώματα της νέας ελληνικής*. Αθήνα.
- Κυριακίδης, Στ.(1922) *Ελληνική λαογραφία. Μέρος Α΄. Τα μνημεία του λόγου*. Ακαδημία Αθηνών.
- Κυριακίδου-Νέστορος, Ά. (1979). *Λαογραφικά μελετήματα*. Νέα Σύνορα, Α. Λιβάνης.
- Κωστάκης, Α. (1951). *Σύντομη γραμματική της τσακωνικής διαλέκτου*. Αθήνα: χ.ε.
- Κωστάκης, Θ. (1969). Τα Τσακωνικά της Προποντίδας. Στο *Χρονικά των Τσακωνικών*,(3), 41-47.
- Λεκκός, Μ.(1920). *Περί Τσακωνικών και Τσακωνικής διαλέκτου*. Ναύπλιον.
- Μερακλής, Μ. Γ. (2011). *Ελληνική λαογραφία: Κοινωνική συγκρότηση, ήθη και έθιμα, λαϊκή τέχνη*. Καρδαμίτσας.
- Μαντζούκας Σ. (2007). Ποιοτική έρευνα σε έξι εύκολα βήματα: Η επιστημολογία, οι μέθοδοι και η παρουσίαση. *Νοσηλευτική*, 46(2), 176-187.
- Μερακλής, Μ. Γ. (2001). *Παιδαγωγικά της Λαογραφίας*. Αθήνα: Ιωλκό.
- Μηνάς, Κ. (2004). *Μελέτες νεοελληνικής διαλεκτολογίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Μιχαήλ, Γ. Β. (2009). Homo Interneticus ή Λαογραφία και Διαδίκτυο. *Λαογραφία*, 41 (2007-2009): 291-305.
- Ντάτση, Ε. (2003). Λαϊκός πολιτισμός ή πολιτισμός των μαζών; Από το χρόνο της αλληλοαναγνώρισης στο χρόνο της αναγνωρισιμότητας. Επιστημονικό συμπόσιο *Το παρόν του παρελθόντος. Ιστορία, Λαογραφία, Κοινωνική Ανθρωπολογία* (19-21 Απριλίου 2002), Συλλογικό, Εταιρία σπουδών νεοελληνικού πολιτισμού και γενικής παιδείας, Αθήνα (σ. 77-111).
- Συμεωνίδης, Χ. (1973). *Οι Τσάκωνες και η Τσακωνιά. Συμβολή στην ερμηνεία των ονομάτων και του ομώνυμου βυζαντινού θεσμού, των καστροφυλάκων*. Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών.
- Τζιτζιλής, Χ. (2000). Νεοελληνικές διάλεκτοι και νεοελληνική διαλεκτολογία. Στο Α.-Φ. Χρηστίδης (επιμ.), *Η ελληνική γλώσσα και οι διάλεκτοι της*, (σς. 15-22). ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- Τζιτζιλής, Χ. (2001). Νεοελληνικές διάλεκτοι και νεοελληνική διαλεκτολογία. Στο Α.-Φ. Χρηστίδης (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*,(σς. 168-174). Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Χαραλαμπόπουλος, Α. (1980). *Φωνολογική ανάλυση της τσακωνικής διαλέκτου*. Θεσσαλονίκη: χ.ε.
- Bruns, A., & Bahnisch, M. (2009). *Social media: Tools for user-generated content: Social drivers behind growing consumer participation in user-led content generation, Volume 1-State of the art*. Smart Services CRC Pty Ltd, Australia.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- McClelland, B. (2000). Online Orality: The Internet, Folklore, and Culture in Russia. In Lengel L. B. Stamford (ed.), *Culture and Technology in New Europe: Civic Discourse in Transformation in Post Communist Nations*,179-191.Ablex.
- Papathanassopoulos, S. (2013). The Social Media and the Greeks: The case of the Facebook. *Ζητήματα Επικοινωνίας (Communication Issues)*,(8), 20-45.
- Safko, L., & Brake, D. (2009). *The social media bible; tactics,tools and strategies for business success*. John Wiley & Sons.
- Stockinger, P. (2016). *Cultural visions and narratives of (im)migrants and (im)migration in the digital social mediasphere: New forms of popular cultural diversity and intercultural tensions. Master Representations of the social other*. Study of Supernatural Assault Traditions. University of Pennsylvania. Philadelphia.
- Trudgill, P. (2012). *On non-equicomplexity in Greek dialects*. Προφορική ανακοίνωση στο 5ο International conference on Modern Greek dialects and linguistic theory (Gent, Σεπτέμβριος 20-22, 2012).

Ηλεκτρονικές πηγές

<https://www.Facebook.com/groups/45390557544>

www.Facebook.com/profile.php?id=100027514235235

www.Facebook.com/profile.php?id=100035921233650,

www.Facebook.com/groups/45390557544

www.Facebook.com/groups/1118252541943463

www.Facebook.com/tsakonianland

Εκθεση Unesco <http://www.unesco.org/languages-atlas/index.php?hl=en&page=atlasmap>